

ШЕСТИ
ГОДИШЕНЪ
ОТЧЕТЪ

НА
ВАРНЕНСКОТО АРХЕОЛОГИЧЕСКО
ДРУЖЕСТВО

за 1911 год.

ВАРНА
Печатница „ЗОРА“ на Д. Костакевъ
1912.

Дружественни членове.

Съгласно членъ 3 отъ устава на археологическото дружество членоветъ биватъ :

1) почетни,

2) редовни (плащатъ *мѣсечно 40 стотинки* т. е. 5 лева годишно или 100 лева веднажъ за винаги),

3) спомагателни (плащатъ *мѣсечно 25 стотинки* т. е. 3 лева годишно),

и 4) дописни (не плащатъ нищо). Такива могатъ да бждатъ *всички, които услужватъ съ нѣщо на дружеството.*

По право сж дописни членове: кметоветъ, секретаръ-бирниците, учителитъ, учителкитъ и свещеницитъ въ Варненския окръгъ.

Редовнитъ и спомагателнитъ членове получаватъ изданията на дружеството (Извѣстията и Отчета). Съ членския вносъ тѣ улесняватъ дружеството за да може то да развие по-голяма дѣятелностъ (съ правене разкопки съ цѣль да се изучава историята на града Варна и окръга му, да се обогатяватъ музейнитъ сбирки и да се печататъ материали за изучване историята на града Варна и окръга).

Записването въ окръга става у дружественитъ членове-настоятели (гл. шестия отчетъ стр. 2).

ШЕСТИ
ГОДИШЕНЪ
  ОТЧЕТЪ

НА
ВАРНЕНСКОТО АРХЕОЛОГИЧЕСКО
ДРУЖЕСТВО

за 1911 год.

ВАРНА
Печатница „Зора“ на Д. Костакевъ.
1912.

I. НАСТОЯТЕЛСТВОТО

на варненското археологическо дружество :

Прѣдседатель : **Х. Шкорпилъ**, пенс. гимн. учитель.

Подпрѣдседатель : **Б. Райновъ**, ¹⁾ гимн. учитель.

Секретаръ : **Хр. Генчевъ**, ²⁾ гимн. учитель.

Касиеръ : **Г. Димитровъ**, гимн. учитель.

Членове : { **К. Шкорпилъ**, гимн. учитель.
Ив. Цѣровъ, градски кметъ.
Д-ръ В. Карамихаиловъ, адвокатъ.

II. Техническата комисия при дружеството :

К. Шкорпилъ, **Д-ръ Пар. Стояновъ**, **Гочевъ В.**, **П. Джеровъ**,
Д. Андрѣевъ, **Т. Някшевъ** и **Т. Икономовъ**.

III. Комисия за изработване на пжтеводителя на гр. Варна :

Т. Икономовъ, **Д-ръ Пар. Стояновъ** и **Б. Райновъ**.

IV. Провѣрители на дружественитѣ смѣтки за 1910 г. :

(избрани въ годишното събрание) :

М. Квартирниковъ и **Н. Ставревъ**.

V. Настоятели-членове въ окрѣга :

Провадия : **Я. Христовъ** ; Добричъ : **Н. Друмевъ** ; Каварна : **М. Янакевъ** ; с. Кованлъкъ : **Ив. Явашчиевъ** ; Рѣка Девня : **Ст. кантоньеръ Н. А. Гиговъ** ; с. Делне Бейкой : **Зах. Холевичъ** ; с. Аджемлеръ : **Д. Стаменовъ** ; с. Пашакъой : **Г. Т. Петровъ** ; с. Градинарово : **Т. Минковъ**, фелдшеръ ; с. Кестричъ : **свещеникъ Г. Антоновъ** ; с. Суджаской : **Р. Патронски** ; с. Карахюсеинъ : **свещеникъ Д. Х. Савовъ** ; с. Крумово : **Г. Калчевъ** (сега въ Варна) ; с. Емирово : **Р. Богдановъ** (сега въ Варна) ; с. Шабла : **свещ. Н. Цицовъ**.

¹⁾ Прѣди него бѣше подпрѣдседатель капитанъ-лейтенантъ **Д. Добревъ** ; той напусна града прѣзъ м. августъ.

²⁾ Прѣди него бѣше **Ил Веневъ**, който напусна града прѣзъ м. августъ. **Б. Райновъ** и **Хр. Генчевъ** бѣха повикани въ настоятелството, защото имаха най-много гласа на годишното събрание слѣдъ избранитѣ.

I. ОТЧЕТЪ

на

Настоятелството за дѣйността му прѣзъ изтеклата 1911 год.

Почитаемо събрание,

Приятно ми е да Ви прѣдставя настоящия отчетъ за дѣйността на дружеството прѣзъ *шестата* година на неговото съществуване.

I. Археологическа конференция. Извѣстно Ви е, че на 16—20 юли 1911 год. се държа въ нашия градъ втора арх. конференция; на нея присѣдствуваха делегатитѣ отъ археол. дружества въ Шуменъ, Прѣславъ, Търново, Плѣвенъ, Видинъ, Ст.-Загора, Казанлъкъ и Варна. Програмата на конференцията бѣше слѣдняя:

1) на 16 юли: конституиране на бюро;

2) на 17 юли. Тържествено засѣдание на делегатитѣ, на членоветѣ на варненското арх. дружество и на гоститѣ съ дневенъ редъ:

а) Привѣтствени думи къмъ делегатитѣ и защо се свиква конференцията. Б. Райновъ.

б) Какъ ще се нареди варненския музей въ новото музейно здание. Х. Шкорпилъ.

Подиръ засѣданието музея бѣше отворенъ (съ свободенъ входъ).

3) На 18 юли: конфериране върху *закона за старинитѣ* и отваряне римска гробница на пазарната площадь и

4) на 19 юли: излѣтъ до пещерния мѣнастиръ Аладжа.

Рѣшенята на конференцията сж напечатани въ особена книжка; въ нея е помѣстенъ и „законопроекта за старинитѣ и музеитѣ, изработенъ отъ втората арх. конференция възъ основа на нинѣдѣйствующия законъ за старинитѣ и закона за народното просвѣщение.“

II. Първи археологически конгресъ. Втората арх. конференция въ Варна рѣши да се свика прѣзъ 1911 год. учрѣдителенъ арх. конгресъ.

За подготвяне работа на конгреса се избра врѣмененъ комитетъ отъ: К. Шкорпилъ, Б. Райновъ, Ив. Моловъ (Шуменъ), Ив. Стояновъ (Казанлъшкия делегатъ) и Ат. Кожухаровъ (Старозагорския делегатъ), вмѣсто Юрданъ Ивановъ (София), който отказа да приеме избора.

Комитетътъ направи разходи за печатането книжката „втората археол. конференция“ (200 л.) и за изпращане писма и книжкитѣ до народнитѣ прѣдставители и до археологическитѣ дружества. Разходите сж разпрѣдѣлени между дружествата.

Програмата на конгреса да бжде слѣдняя:

1. Да се прокламира съюзяването на археологическитѣ дружества въ България.

2. Да се прѣгледа изработения отъ втората арх. конференция „законопроектъ за старинитѣ и музеитѣ“ и да се санкционира рѣшението на конференцията досежно него.

3. Отчетъ на досегашната дѣйность на археологическитѣ дружества въ България и

4. Да се четатъ реферати.

Конгресътъ ще бжде свиканъ въ София на 11 май 1912 г.

III. Нашиятъ музей. Музейното помѣщение въ дѣвическата гимназия не е удобно. Намираме единъ изходъ, а именно да се помѣсти врѣменно музея въ първия етажъ на дѣвическата гимназия, като ще бжде отъ тамъ прѣмѣстена първата дѣвическа прогимназия.

За да се ускори построяването на музейното здание намираме сжщо само единъ изходъ, а именно да се продаде даденото за музея мѣсто до съборната църква — между училището Св. Наумъ и първата мъжка прогимназия, и съ паритѣ на това мѣсто да се построи музея въ приморската градина.

Прѣзъ 1911 г. сж подарени на нашия музей 372 разни прѣдмети, купени сж 37 и при разкопкитѣ намѣрени 97, всичко 506 (гл. третия отдѣлъ на този отчетъ).

Въ тържественното събрание, държано въ Варна на 17 юли 1911 год., по случай втората археологическа конференция, прѣдседателътъ на нашето дружество, въ сказката си

върху темата: „Какъ ще се нареди варненския музей въ новото музейно здание,“ завърши рѣчъта си съ слѣднитѣ думи: „Съ златни букви ще бждатъ отбѣлѣзани въ новото музейно здание имената на ония общински и окръжни съвѣтници, които ще съумѣятъ да издигнатъ, за честь на нашата Варна, достойно музейно здание.“

Първиятъ провинциаленъ градъ въ страната, който успѣ да осигури за музея постоянно и удобно помѣщение е Стара-Загора. Тамъ е вече, благодарение на общинскитѣ съвѣтници, построено ново общинско здание, прѣдначено специално за музея и градска библиотека. Зданието струва 32000 лева.

IV. Геологическата сбирка при музея. Щастлива бѣше идеята да се уреди при нашия музей сбирка отъ окаменени животни, които живѣяли прѣди вѣкове въ моретата и езерата, които покривали нашия край. Благодарение на музея, запазватъ се отъ петъ години насамъ разни забѣлѣжителности. Посѣтителитѣ които дохаждатъ въ музея, виждатъ разни прѣдмети, които ще имъ спомнятъ цѣността на подобни прѣдмети и запазването имъ. Да е сжществувалъ нашия музей прѣди повече отъ 5 години, не щѣше да бжде унищоженъ грамадниятъ скелетъ на нѣкакво прѣдпотопно животно, който билъ намѣренъ при копане прѣстъ за една тухларница между гр. Варна и с. Пашакъой. Да се намѣри сега нѣщо забѣлѣжително на кждѣто и да е въ окръга, ний сме увѣрени, че то нѣма да бжде унищожено, благодарение на нашия музей и на публикации, които нашето дружество издава (Отчетитѣ и Извѣстията). Прѣзъ т. г. донесе единъ простъ работникъ К. Кадънковъ, бунарджия, окамененъ прѣшленъ на едно прѣдпотопно животно и частъ отъ коруба на прѣдпотопна костенурка.

Благодарение на работницитѣ при дренажнитѣ разкопки край пжтя за Евксиноградъ е била запазена окаменена риба. До колкото ни е извѣстно, варненско е първото мѣстонахождение въ страната ни, дѣто се намиратъ окаменени риби.

V. Музейни посѣщения. Ако и да не можемъ да отваряме музея за по-широка публика, по причина на тѣснотата на помѣщението, все пакъ числото на посѣтителитѣ, които дохождатъ единично или на малки групи, е достигнало повече отъ хилядо души.

Владиславовия отдѣлъ при музея ще привлѣча все повече и повече поляцитѣ, които захващатъ да дохождатъ, за да видятъ не само бойното поле, дѣто е загиналъ тѣхния кралъ-богатиръ, но и да видятъ въ музея разни прѣдмети отъ сражението. Напослѣдъкъ е дошелъ единъ полски докторъ, Леонди Астилъ, съ нѣколко госпожи. Съ просълзени очи тѣ стоѣха дълго врѣме прѣдъ споменитѣ за тѣхния кралъ.

Музеятъ биде посѣтенъ отъ височайшитѣ гости на Н. Ц. В. Царицата (отъ свитата на румжнската кралица и др.).

VI. Нашитѣ Извѣстия. Издадохме пета книга на дружественитѣ „Извѣстия“ съ интересни материали за историята на нашия градъ и др. (съ нѣколко изображения и таблици). Заглавията на статиитѣ сж отбѣлѣзани върху корицитѣ на настоящия отчетъ.

VII. Комитети на Варненския Окръженъ Музей въ гр. Добричъ и др. Настоятелството се обърна до г. Дамянъ Х. Ивановъ въ Добричъ съ прѣдложение да основе заедно съ тамкашнитѣ наши добри и редовни членове комитетъ на нашия музей.

Подобни комитети ще гледаме да се основатъ въ Провадия, Балчикъ и Каварна.

VIII. Помощи отъ общинитѣ. Прѣдъ видъ на това, че нѣкои общини не даваха на дружеството ни, което се грижи за уреждане на окръжния музей, никаква помощъ или много малка (5 л.), то дружеството помоли окръжния управителъ да се разпорежи щото при утвърждаване общинскитѣ бюджети за идната година да се впишатъ *най-малко 10 лв.* на всѣка селска и *50 лв. най-малко* на всѣка градска община. Окръжната Постоянна Комисия рѣши на 1 декемврий 1911 г. (постановление № 831) тѣй както поиска нашето дружество.

Прѣзъ 1911 год. варненската община отпусна 1000 лв., Балчишката 50 л., Добришката 20 л., Провадийската 10 л. и Каварненската 10 л. Отъ селскитѣ общини отпуснаха по 20 л. слѣднитѣ: Гаргалъшката, Дуванъ-ювашката, Бѣлевската, Владимировската, Гелинджишката, Езибейската, Енидженската, Каралийската, Кадиевската, Пчеларовската, Срѣднечамурлийската, Хардалийската и Усулъкойската. Авренската община отпусна 15 лв. Нищо не отпуснаха: Гявуръ-суютченската, Прѣселнишката, Текенската, Шабленската, Бѣленската, Кили-

кадийската, Трупчиларската, Тахинларската, Асж-бейлийската Ясатепенската, Ченгелската, Шадакьойската, Лопушенската и Черковненската. Останалитѣ общини отпуснаха по 10 или 5 л.

IX. Историята на гр. Варна и гр. Сливенъ. Нашето дружество продължава да издава въ своитѣ „Извѣстия“ материали за историята на нашия градъ. Тѣзи материали ще послужатъ като здрава основа за написване на самата история. Нѣкои градове въ страната иматъ вече своята история. Имаме на рѣка историята на гр. Сливенъ (I, 1911, стр. 620), написана отъ Д-ръ С. Табаковъ. За напечатването ѝ сж били събрани 5000 лева, отъ които 2500 сж подарени отъ сливенската община, 300 отъ окр. пост. комисия и остатъка отъ сливенцитѣ. Послѣднитѣ издали въ 1902 г. позивъ, въ който канили родолюбиви сливенци да поднесатъ своитѣ доброволни пожертвования за осъществуването на това *благородно и патриотическо дѣло*. Позивътъ се почва така:

„Съграждани, Историята на единъ народъ е история на неговитѣ жители. Тя е огледало на миналото, въ което се отразяватъ дѣлата и подвизитѣ на гражданитѣ му. Затова, ако искаме да знаемъ какви сж били нашитѣ дѣди, трѣбва да изучимъ миналото на нашия градъ“.

Прѣзъ 1894 г. покойния съгражданинъ Иванъ Николао, главенъ учителъ, е издалъ историята на нашия градъ; тя е написана на грѣцки (стр. 327). Заслужава да бѣде наречена на името му улицата, въ която е живѣялъ.

X. Фондъ „Царица Елеонора“. Н. Ц. В. Царицата благоволи да подари на дружеството 200 лева, като фондъ за изучване историята на града Варна. Фондътъ е нареченъ на името на Н. Ц. В. Царицата.

XI. Прѣименуване улици-линии. Въ тържественото събрание на нашето дружество прѣзъ м. мартъ т. г., по случай петдесетгодишнината на първото българско училище въ града ни, прѣдседателятъ Х. Шкорпилъ изказа мнѣние, щото да се прѣименуватъ 30-тѣ улици, наречени линии, съ имената на заслужилитѣ дѣйци. Мнѣнието е било възприето отъ комисията по отпразднуване 50-годишнината на 11 май; тя прѣдложи на общинския съвѣтъ да се прѣименуватъ за сега деветъ линии по имената на видни дѣйци по учебното дѣло и възраждането на българщината въ Варна. Общин-

ския съвѣтъ, въ засѣданието си на 14 априлъ 1911 г., протоколъ № 14, рѣши както слѣдва:

II	линия да се преименува	„Рачински“
III	„ „ „ „	„Братя Георгиевичъ“
IV	„ „ „ „	„Атанасъ Георгиевъ“
V	„ „ „ „	„Хаджи Стаматъ“
VI	„ „ „ „	„Господинъ х. Ивановъ“
XIII	„ „ „ „	„Величко Христовъ“
XVII	„ „ „ „	„Сава Доброплодни“
XVIII	„ „ „ „	„Христо Самсаровъ“
XX	„ „ „ „	„Георги Живковъ“.

Заслугитѣ на първитѣ петъ дѣйци сж изложени въ юбилейното издание на дружеството (I периодъ: 1860—1865).

Заслугитѣ на останалитѣ дѣйци, отъ периода 1865—1877 год. обясни градския кметъ Ив. Цѣровъ на общинския съвѣтъ така:

1. *Величко Христовъ*, отъ с. Недѣлковци (Еленско) е единъ отъ главнитѣ и неуморни дѣйци по черковно-училищното дѣло въ нашия градъ отъ идването му въ тоя градъ прѣзъ 1868 г. до самата негова смъртъ прѣзъ 1902 г. Той е билъ и първиятъ варненски кметъ слѣдъ освобождението, именуванъ въ онуй врѣме (1878 г.) прѣдседателъ на градския съвѣтъ. Построяването на варненската съборна черква „Св. Богородица“ се дължи сжщо прѣдимно нему. В. Христовъ бѣ човѣкъ строго честенъ, добросъвѣстенъ, справедливъ и безпримѣрно трудолюбивъ; той бѣ отзывчивъ къмъ всѣко полезно обществено начинание въ града ни. Подемътъ, засилването на българщината въ варненската търговска пиаца се дължи на неговата вѣща похватность.

2. *Сава Доброплодни*, родомъ отъ Сливенъ, познатъ дѣецъ прѣзъ епохата на националното ни възраждане, е единъ отъ първитѣ учители въ града ни. Учителствувалъ е въ Варна три години подъ редъ (1862—1865 г.). Той пръвъ е далъ по-правилна вжтрѣшна уредба на училището, въвелъ напълно взаимно-учителната метода при обучението и отдѣлилъ въ първоначалното училище въ особени класни стаи ученицитѣ отъ ученичкитѣ като отворилъ и I и II кл.

3. *Христо Самсаровъ* е учителствувалъ въ Варна непрѣжснато четири години (1873—1877 г.). Той билъ директоръ

на трикласното училище и единъ отъ най-дѣятелнитѣ и просвѣтени учители въ нашия градъ до освобождението. Самсаровъ е внесълъ редъ и система въ училището. Той е авторъ на една хубава програма за прѣдметитѣ въ трикласното мжжко и въ двукласното дѣвическо училища въ града ни.

4. *Георги Живковъ* е извѣстенъ както съ силата на своята инициатива и практически умъ, тъй и съ своята широка плодотворна дѣйность по учебното ни дѣло, каквато ни единъ министръ на народната просвѣта у насъ не е проявилъ. Варна има да благодари единствено Живкову за съграждането на великолѣпната сграда за държавната дѣвическа гимназия. А той обичаше твърдѣ много Варна, поради дѣто дълго врѣме бѣ живѣлъ и работилъ въ тоя градъ като учителъ, училищенъ инспекторъ и директоръ. Прѣзъ 1892 год. той лично ми каза, тогава азъ бѣхъ окръженъ училищенъ инспекторъ въ Варна, че ще се погрижи, щото дѣвическата гимназия да стане образецъ въ цѣла България както по хубость така и по голѣмина на сградата си. Планътъ билъ му даденъ лично отъ министра на народната просвѣта въ Белгия, кждѣто той тогава наскоро бѣ ходилъ. Планътъ билъ послѣ малко поизмѣненъ отъ архитекта Момчиловъ. Азъ проектирамъ, казваше Живковъ, тази гимназия да има три отдѣла: общеобразователенъ, педагогически и стопански. Особно желание имамъ да се устрои послѣдния отдѣлъ, защото нашитѣ женски дружества, които сж се натоварили съ тази похвална цѣль, мжчно могатъ да я постигнатъ въ всички нейни разклонения поради липса на материални срѣдства. И тукъ държавата трѣбва да се притече на помощъ. Тя трѣбва да даде здрава и сериозна подготовка на бѣднитѣ наши момичета за шевъ на всички женски дрехи. Въ стопанскитѣ училища е важенъ подотдѣла по *готварство*, по който въпросъ нищо до сега у насъ не е сторено. Този подотдѣлъ може твърдѣ добрѣ да се уреди при варненската дѣвическа гимназия, като при практичнитѣ си занятия ученицитѣ се каратъ да готвятъ храна за пансиона при гимназията.

5. По името на първия българ. учителъ въ гр. Варна Т. Арабаджиевъ е било наречено едно основно училище; учителятъ подарилъ хилядо лева, отъ лихвитѣ на които да се дадатъ награди на бѣдни ученици съ най-добъръ успѣхъ.

XII. Ликове на дѣйцитѣ. Въ тържественото събрание прѣзъ м. мартъ т. г., прѣдседателятъ на нашето дружество изказа мнѣние да се приготвятъ за музейния отдѣлъ „Възраждането на българщината въ Варна“ ликоветѣ на дѣйцитѣ.

Въ засѣданието на училищното настоятелство отъ 10 октомврий 1911 г. (протоколъ № 15) е рѣшено щото 500 л., останали въ общинската каса отъ отпразднуването на петдесетгодишнината на първото българско училище въ Варна, да се отпуснатъ на дружеството за изработване на ликоветѣ имъ; дружеството се задължава да прѣдстави на училищното настоятелство проектъ на кои дѣйци ще се изработватъ ликоветѣ и въ каква величина. При окончателното рѣшение на тоя въпросъ ще участвува и училищното настоятелство. Първитѣ ликове, които трѣбва да се направятъ сж ония на дѣйцитѣ отъ първия периодъ на възраждането (1860—1865), а именно на Ал. Рачински, Атанасъ Георгиевъ и Т. Арабаджиевъ.

За жалость дружеството ни не е успѣло още да намѣри ликоветѣ имъ (съ изключение на Т. Арабаджиевъ).

А. Рачински е родомъ отъ гр. Смоленскъ (Русия); както казватъ той билъ гологлавъ и ималъ дълга брада. Писано било отъ тукашното руско консулство въ гр. Смоленскъ.

Напоследъкъ нашия музей получи отъ Дамянъ х. Ивановъ въ Добричъ ликътъ на извѣстния Хаджи Иванъ Вълковъ (баща на варненския дѣецъ Господинъ х. Ивановъ), който заедно съ Атанасъ Георгиевъ е билъ прѣдставителъ отъ варненския окръгъ въ народния съборъ въ Цариградъ,

XIII. Документи отъ архивата на основнитѣ училища. Благодарение на прѣдседателя на учителитѣ отъ основнитѣ общ. училища г-нъ Кировъ, нашия музей получи отъ архивата имъ слѣднитѣ 4 тефтера и книги: 1) тефтеръ на варненското читалище (1872 г.), 2) тефтеръ за събиране волни помощи за съграждане храмъ и дѣвическо училище въ Варна (1873 г.) и 3—4) двѣ копирни книги на българската община въ Варна (1868—1875 г.). Книгитѣ сж били водени отъ секретаря на общината, извѣстния родолюбецъ К. Мих. Тюлевъ.

XIV. Документи въ черковната кжща. По съобщението на варненския кметъ Ив. Цѣровъ, имало въ 1898 г., въ кжщата при съборната черква, нѣколко документа, като напр. „Раз-

писъ на книгитѣ и вѣщитѣ на библиотеката на ученическото дружество „Просвѣщение“, дневникъ на учителя Хр. Самсаровъ за 1874/75 год., книга за журналнитѣ постановления на варненския окр. учил. съвѣтъ прѣзъ 1878/79 год. и др.

XV. Документи отъ общинското управление. На нашето дружество бѣше съобщено отъ г-на Кировъ, че въ избата на общинското здание имало нѣкакви документи отъ турско врѣме. Дружеството помоли г-на кмета да се прѣтърси избата. Намѣриха се слѣднитѣ четири документа: 1) голѣмъ тефтеръ за прихода-разхода на варненската община (беледие) прѣзъ 1287 (т. е. прѣзъ 1870 г.). Тефтерътъ е подпечатанъ съ 10 печата и подписи на тогавашнитѣ градски съвѣтници, между които има единъ български цодписъ, а именно на извѣстния дѣецъ, до сега още живущъ нашъ съгражданинъ, Ангелъ Георгиевъ (Ангелъ-аа). 2) Описъ на книжата и документитѣ отъ турския градски съвѣтъ (беледието). Описътъ е подписанъ отъ прѣдседателя на градския съвѣтъ П. А. Поповъ (3 май 1879 г.). 3) Описъ на книгитѣ, смѣткитѣ и др., дадени на варненския врѣмененъ градски съвѣтъ (28 мартъ 1879 г.). Описътъ е подписанъ отъ сжщия. 4) Равносмѣтката на варненския градски съвѣтъ отъ 23.X. до 30.XI. 1878 год., подписана отъ прѣдседателя В. Христовъ.

XVI. Уничтожени и изгубени документи. Нѣкои граждани подариха на нашето дружество документи на българската община въ Варна (въ турско врѣме). Това показва, че архивитѣ на общината били разпродадени като вети книги на бакалитѣ. Така напр. г-нъ Р. Богдановъ ни донесе едно писмо на балчишкитѣ първенци-българи до „българското централно общество въ Варна“ съ дата 17. IX. 1869 год. Въ писмото има оплакване за свещеницитѣ въ с. Саталмушъ, че тѣ оставили черквата отворена и че сж влѣзли въ нея свине.

Изгубена е отъ части архивата на общината отъ 1860—1877 год. Отъ нея само шестъ счетоводни книги се съхраняватъ въ варненската митрополия и нѣколко сж прибрани въ варненския музей (гл. документитѣ отъ архивата на основнитѣ училища).

Изгубени сж документитѣ на читалището „Възраждане“, което било отворено на 25 юли 1870 въ горния етажъ на черквата Св. Архангелъ. Читалището се закри на 7 януари

1873 год. по нѣмане срѣдства за наемане друго помѣщение. Читалището било отворено по подбуждение на нашия съгражданинъ Я. Славчевъ. Въ варненския музей се съхранява единъ тефтеръ отъ 1872 год.

Изгубени сж книгата на българскитѣ училища отъ 1860 до 1877 г., на ученическото дружество „Просвѣщение“ (основано прѣзъ 1872 год.), фермантъ за съграждане на българското училище, сега черквата св. Архангелъ и печатитѣ на училищната и черковна общини.

XVII. Запискитѣ на свещ. Хр. Върбановъ. Благодарение на кап.-лейтенантъ Б. Поповъ дружеството ни получи запискитѣ на покойния му баща, многозаслужилия труженикъ Хр. Върбановъ. Запискитѣ сж отъ голѣмъ интересъ за историята на нашия градъ прѣзъ 1875—1881 год. Трогателно е описано улавянето и обѣсването на Нед. Стояновъ отъ Шуменъ, затварянето на българскитѣ първенци отъ Варна и околията, посрѣщането на нашитѣ освободители въ черквицата Св. Архангелъ и други.

Запискитѣ сж обнародвани въ V книга на „Извѣстията.“

XVIII. Пжтеводителъ на гр. Варна. Прѣзъ 1909 г. е била избрана комисия, която да се погрижи за издаване на пжтеводителя. Въ състава на комисията влизатъ: Б. Райновъ и Д-ръ Пар. Стояновъ (гл. стр. 18 на четвъртия отчетъ на археологическото дружество).

За да се даде потикъ за по-скорошното издаване на пжтеводителя, настоятелството на дружеството ни, въ засѣданието си на 28. XII. 1911 год. избра за прѣдседателъ на комисията г-нъ Т. Икономовъ.

XIX. Планътъ на гр. Варна отъ 1878 г. На дружеството е било извѣстно, че въ общината е имало планътъ на града отъ врѣмето на руската окупация. Планътъ като че е изчезналъ. Слѣдъ дълго дирене билъ най-послѣ намѣренъ прѣзъ 1909 год. на тавана на общинското здание, благодарение на служителя Яни Парушевъ.

Прѣзъ 1911 год. за нашия музей е изработена въ общината снимка отъ плана.

XX. Варна въ турско врѣме. Настоятелството рѣши да се изрисуватъ цвѣтни картини (съ маслени бои) на ония части

на града, които сж уничтожени. Голѣмината на картинитѣ да бжде ок. 40×30 см. За сега да се направятъ за опитъ:

1) Изгорѣлата джамия Абтурахманъ (до втората дѣвич. прогимназия) и 2) Скелекапусу (пристанищна порта) на бившата варненска крѣпость, която е била срутена заедно съ крѣпостъта (съгласно берлинския договоръ).

XXI. Разчистване на подземната постройка въ двора на окръжното управление. Зданието на окръжното управление е построено отъ турцитѣ прѣзъ 1860 год. При копане основитѣ е билъ откритъ сводъ на една голѣма подземна постройка. Сводътъ билъ пробитъ на едно мѣсто и върху него е била строена основата, като сж били положени дъски върху пробитото мѣсто. Отпечатъци отъ дъскитѣ се виждатъ сега върху долното лице на основата, като гледаме отъ подземната постройка прѣзъ пробития ѝ сводъ. Да-ли турцитѣ намѣрили нѣщо не е извѣстно; тѣ пробили още едно мѣсто въ свода и построили върху него камъненъ коминъ. Това показва, че турцитѣ употребявали за нѣщо подземната постройка.

Пжтешественикътъ Каницъ (III р. 190), който посѣтилъ Варна прѣзъ 1872 г. казва, че въ двора на конака (сарая) е видѣлъ камъкъ съ надписъ (III, първото издание на книгата му). Освѣнъ това той е видѣлъ у мютесарифина статуя на бога Пана (отъ Провадийско) и мряморна плоча съ изображения отъ с. Екрене.

Къмъ края на 1911 год. археологическото дружество почна съ чистенето на подземната постройка. Тя е била засипана чакъ до върха на свода. Прѣстъта е била вадена прѣзъ комина. Сводътъ е правенъ съ голѣми четвъртити тухли, съ дебели пластове червенъ хурусанъ; той има видъ на полукълбо. Въ срѣдата му се вижда рѣждясало желѣзо, което е види се, остатъкъ отъ кука, върху която е била закачена ламба. При основата на свода се намиратъ 7 долапи и една врата. Постройката е осмогълна, ширината ѝ е 5 м., а височината 3 м. На дъното се намѣриха нѣколко човѣшки скелета; това показва че постройката е фамилиярна гробница. За напрѣдъ ще остане разкопаването на вратата, за да се види да-ли има други пристройки и стълба за слизание.

XXII. Разкопки на пазарния площадъ. Още прѣди да се почнатъ водопроводнитѣ разкопки, намѣрени сж били въ сѣдството на площада старовръмски гробове, издѣлбани въ

земнитѣ пѣсѣчливи пластове. Гробоветѣ се състоятъ отъ четвъртитѣ кладенецѣ, широкѣ 0·80 м., дългѣ 1·50 м. и дълбокѣ ок. 3 м. На дъното на кладенеца имало вратички къмъ една или двѣ гробници (въ видѣ на фурна). Използуванъ е билъ тука земния пластъ, състоящъ отъ по-твърдъ и мекъ пѣсѣчникъ. На дъното на гробницитѣ излиза желтеникава лѣзга (глинестъ камъкъ). Гробницитѣ сж издълбани въ мекия пѣсѣчникъ; по-твърдия пѣсѣчникъ образува таванътъ на гробницитѣ. Такива гробове сж били открити при копане основитѣ на дружественото здание „Майка“, при копане кладенецъ до халитѣ и при копане основитѣ за кжщата, находяща се на жгъла на съборната улица и XXII линия (срѣщу халитѣ). При копане основитѣ за юнашкия салонъ такива гробове не сж били намѣрени. Въ горнитѣ гробове се намѣриха само слѣднитѣ прѣдмети: едно голѣмо шише, една глинена фиола (сждъ) и парче изгнили обуца.

Когато при водопроводнитѣ разкопки сж били копани канали около площада намѣриха се 18 засипани гробни кладенци, които дружеството разчисти. Край дружеството „Майка“ се намѣриха въ канала 6 кладенци, въ съборната улица 1, на булеварда М. Луиза 5 и на XXII линия 5. Единъ гробъ е билъ отворенъ, вънъ отъ каналитѣ въ жгъла на М. Луиза и XXII линия, за делегатитѣ на втората археологична конференция въ Варна (на 20 юли 1911 г.). Гробницитѣ иматъ четвъртита основа (1·80×0·75 м.) и сж високи отъ 1—1·50 м. Вратичкитѣ имъ гледатъ къмъ изтокъ и западъ; тѣ сж затиснати съ каменна плоча или съ голѣми керемиди. Вратичкитѣ сж ок. 70 см. високи и ок. 0·65 м. широки. Гробницитѣ сж фамилиярни; въ тѣхъ сж били погребени по нѣколко скелета, между които има и дѣтски. Мъртвецитѣ сж погребени по християнски начинъ. До скелетитѣ сж били намѣрени: глинени и стъклени сждове, желѣзни пирони (отъ ковчези?), нанизитѣ отъ кремъчни, позлатени или златни (куфи) мъниста, златни обици, златенъ прѣстенъ и пиринчени карфици (фибули) въ видѣ на лжкъ. Тѣзи карфици сж типични римски отъ IV вѣкъ. Старостъта на гробоветѣ е опрѣдѣлена съ типичнитѣ карфици и съ една мѣдна монета на римския императоръ Делмаци, братовия синъ на Константинъ Велики. Делмаци царувалъ отъ 335—337 г. Интересно е, че подобни гробове се срѣщатъ на отсрѣщния черноморски брѣгъ въ Кримъ. Ето що ни съобщава за тѣхъ

директора на императорския музей въ гр. Керчь Г-нъ Вл. Шкорпилъ: „Тука се срѣщатъ сѣщи гробове каквито сѣ варненскитѣ, за които ни съобщихте. Тѣзи гробове наричаме тукъ „подбойныя гробници“. Споредъ намѣренитѣ въ тѣхъ старини, тѣ сѣщо принадлежатъ къмъ третия и четвърти вѣкъ. Намѣрени сѣ били сѣщо такива карфици, както въ Варна; ний ги наричаме тукъ „арбалетовидныя фибули“. Прѣзъ 1904 год. въ двѣ такива гробници били намѣрени двѣ срѣбърни блюда съ изображение на римския императоръ Константинъ (съ слѣдния надписъ: D(omini) Nostri Constanti Augusti votis XX т. е. въ 343 год.). Въ сѣщитѣ гробове сѣ били намѣрени, върху главитѣ на скелетитѣ, златни вѣнци съ отпечатъци на монетитѣ на боспорския кралъ Сауроматъ II (174—210 сл. Р. Хр.) и на римскитѣ императори Гордианъ (238 сл. Р. Хр.) и Валентинианъ (364—375 сл. Р. Хр.)“.

XXIII. Запазване подземни старини Настоятелството на нашето дружество рѣши да се очисти подземната постройка въ двора на окръжното управление (гл. разкопката) и да се направи достъпна за любители, като ще се затвори входа къмъ нея съ желѣзна вратичка и като ще се спусне въ нея желѣзна стълба за слизане. Подобно рѣшение има за интереснитѣ гробници (гл. описанието имъ) на пазарния площадъ. Има да се отвори една отъ тѣхъ, като ще се приспособи за посѣщаване.

XXIV. Канализацията. Грамадни разкопки ще станатъ при прѣдстоящата канализация на града, която ще трае отъ 3 до 5 години. За очакване сѣ голѣми археологични находки. Срѣдната дълбочина на каналитѣ ще бѣде 4 м. (съ ширина отъ 1—2 м.) Въ булевардъ Фердинандъ каналътъ ще има дълбочина до 10 м. Въ района на стария градъ ще се откриятъ основи на староврѣмски обществени здания и подземия около черквата св. Георги. Основитѣ сѣ покрити съ дебелъ насипъ. При копане основитѣ на кжщата на Инглези, находяща се до римската кула (до гръцката черква св. Георги), откриха се на дълбочина ок. 5 м. зидове на стари постройки и на дълбочина 10 м., до основитѣ на кулата, се откри малка врата. На нѣкои мѣста въ сѣщия участъкъ (I) насипа достига на дълбочина 7 метра. Когато сѣ били копани въ Ст.-Загора (староврѣмения градъ Augusta Traiana) основитѣ за дѣвическата гимназия, намѣрени сѣ били, на дълбочина 7 м., тракийски и

римски паметници, на дълбочина 4 м. византийски, и на 2—3 м. старотурски.

За да има постоянен надзоръ при канализационитѣ разкопки ще има нужда отъ 1 или 2 надзиратели за старини.

XXV. Чушми. Чрѣзъ прокарване водопроводътъ нѣма да има нужда отъ чушмитѣ, между които има забѣлжителни четири, а именно: 1) историческата „Богданова чушма“ близо до черквата св. Атанасий. Тя е безъ архитектурни украшения. На нея имало два надписа, които сж прибрани въ нашия музей; отъ тѣхъ се вижда, че чушмата била съградена въ 1646 г. отъ молдованския (богдански) князь Василий и че прѣзъ 1849 г. била поправена отъ князь Гика (ср. втория отчетъ на археологическото дружество въ Варна, стр. 31—33). На първия надписъ има кржглестъ знакъ съ волска глава; това е молдованския гербъ. 2) голѣмата чушма до общинското здание, безъ особени архитектурни украшения, съ дългъ турски надписъ отъ 1834 г., състоящъ отъ 70 стиха. Чушмата е поставена въ 1834 г. въ честь на султанъ Махмудъ, за възобновлението на града и крѣпостъта, слѣдъ опустошението на града при обсадата му прѣзъ 1828 г. (Прѣводътъ на надписа е обнародванъ въ Извѣстията на нашето дружество. Кн. II стр. 39—42). Чушмата, както ни съобщи кмета Г-нъ Ив. Цѣровъ, ще бже поставена въ градската градина. 3) Мряморната чушма съ хубави архитектурни украшения, находяща се въ градската градина срѣщу окржжното управление и 4) скеле-капу-чешмеси до бившата пристанищна порта (скеле-капу); тази чушма е мряморна и много хубаво украсена. Общинския съвѣтъ рѣши да бже прѣнесена и поставена въ приморската градина.

По прѣдание на старитѣ турци единъ богаташъ, на име Нухъ-аа, е построилъ въ града 7 голѣми чушми (чаушъ чушма въ грѣцката махала и др.). Като му се довършили паритѣ, продалъ овцетѣ си за да направи чушмитѣ. Въ еничерско врѣме (т. е. ок. 1800 г.) той билъ убитъ, като е било тѣлото му раскъсано. Трупътъ му е погребенъ задъ голѣмата чушма до общинското здание.

XXVI. Пропаднали старини. Прѣди нѣколко години Г. Дончевъ отъ с. Климентово намѣрилъ въ нивата си четири златни и една срѣбърна обици. Отишелъ въ Варна и ги продалъ за 160 лева на златаря Парушъ.

Още въ турско врѣме била разкопана до с. Насръдинъ (Езибейска община), въ мѣстността „Каяджикъ“, една правена могила, въ която се откри корито отъ бѣлъ джбъ (меше) и въ него човѣшки скелетъ съ сабя. Освѣнъ дървената гробница (корито) били намѣрени още четири гробници отъ камъкъ (корита) съ човѣшки скелети.

Могилата била копана за имане съ знанието и подъ надзоръ на турското правителство.

XXVII. Пещерния мѣнастиръ Аладжа. Нашата историческа светиня, единствена по своя родъ въ нашата страна, е била посѣтена на събора св. Троица отъ приморския полкъ съ военна музика и отъ много народъ.

Настоятелството на дружеството рѣши да се направи въ пещерната черква дѣсчена стѣна (откъмъ отворената страна) и приврѣмененъ иконостасъ. Дружеството разполага съ 100 лв. събрани отъ дружествения пазачъ, 100 л. отъ наема на нивитѣ и 20 л. подарени отъ капитанъ Желѣзовъ.

Мѣнастирътъ биде посѣтенъ на 19 юни отъ делегатитѣ на втората археологична конференция; тѣ заминаха съ военния катеръ до пограничния постъ „Бѣлъ мѣнастиръ“ (погрѣшно наричанъ така вмѣсто „аладжа“) и отъ тамъ пеша до близкия мѣнастиръ. Делегатитѣ останаха очудени отъ живописното положение на мѣнастиря и отъ хубавата гледка къмъ близкия гр. Балчикъ и Геларето.

На 26 януари 1912 г. неизвѣстни лица подпалили плета на оградата на мѣнастирската градина. Изгорѣ една частъ отъ плета и около два декара гора, прѣплетена съ джигра (скрипка). Дружеството се разпореди щото да се назначи веднага комисия за опрѣдѣляне загубитѣ, които съгласно закона, ще бждатъ разпрѣдѣлени за плащане между жителитѣ на с. Кестричъ, въ района на което се намира мѣнастиря.

XXVIII. Тъмнитѣ пещери (каранлж маара) до Аладжа. Благодарение на нѣколко наши съграждани, а именно на: Г. Парушевъ, Д. Казаковъ (файтонджия), Ив. Василевъ, Ал. Георгиевъ, Н. Витановъ и Н. Добревъ сж били очистени пещеритѣ. Извадени сж били нѣколко стотини кубика прѣстъ; за тази цѣль сж били похарчени нѣколко стотини лева. Пещеритѣ прѣдставляватъ цѣла кжща, издѣлбана въ канара. Тя има три етажъ. Долния етажъ се състои отъ входна врата,

единъ коридоръ съ стълпъ, три стаи съ прозорци и единъ коминъ. Горния етажъ има три стаи и коридоръ. Тритъ етажъ се съединявали едно врѣме съ дървена стълба.

Остава да се очистятъ около 50 кубика прѣстъ; то ще стане на смѣтка на нашето дружество.

XXIX. Уничтожаване старини. Нашето дружество се научи, че се уничтожаватъ старини въ с. Гюзекиянъ (Анхиялска околия). Извѣстно е че селото е разположено върху развалинитъ на римския градъ, наричанъ „Храмъ на Зевса“ (Templum Jovis).

Съ писмо № 178 отъ 18 мартъ т. г. се отнесохме до окръжния управителъ въ Бургасъ, за да се забрани уничтожаването на старинитъ. Вслѣдствие на това е било заповѣдано отъ околийския началникъ въ Анхияло съ писмо № 2233 отъ 13.IV. т. г., да се забранява уничтожаването на старинитъ. За да се провѣри да-ли се прилага заповѣдта, нашето дружество изпрати въ с. Гюзекиянъ свой делегатъ г. К. Шкорпилъ. Той намѣри, че старинитъ въ с. Гюзекиянъ се уничтожаватъ по единъ най-варварски начинъ. За вадене тухли и другъ строителенъ материалъ е разкопанъ цѣлия юго-западенъ жгълъ на римския градъ. Открити сж били основи на една византийска черква (близо до южната укрѣпителна стѣна) и др.

Съ писмо № 1089 отъ 21.XI. т. г. нашето дружество се отнесе до г-на министра на просвѣщението съ молба щото да се взематъ най-строги мѣрки за запазване гюзекиянскитъ старини.

XXX. Старини прѣдъ Рѣка-Девненската община. Настоятелството на дружеството рѣши да се помоли общината въ Рѣка Девня, щото да има прѣдъ видъ поставяне три старини прѣдъ новото общинско здание. Тѣзи старини сж: 1) голѣма римска гробница (корито и камѣкъ) намѣрена близо до общината и 2) два петметрови стълпа (колони), находящи се за сега въ самата рѣка (срѣщу общината). Колонитъ сж набрѣздени.

Тѣзи старини да се поставятъ прѣдъ входа на общината така, щото да бжде гробницата (саркофагътъ) по срѣдата и колонитъ отъ двѣтъ ѝ страни. Послѣднитъ да се забиятъ

2 м. дълбоко въ земята. Старинитѣ нека да напомнятъ на приходящитѣ и на пжтницитѣ, които пжтуватъ съ желѣзницата край общината за Добричъ и Варна, че Рѣка Девня е билъ едно врѣме забѣлѣжителенъ градъ. Извѣстно е, че градътъ, който е сѣществувалъ тука (Марцианополъ) е билъ основанъ отъ славния римски императоръ Траянъ. Това е било прѣди около 1800 години. Марцианополъ е билъ главниятъ градъ на римската провинция „Долна Мизия“, която завзимала страната между р. Дунавъ и Стара-Планина.

XXXI. Прѣдложение къмъ общинското управление въ гр. Русе. Нашето дружество се отнесе до управлението съ прѣдложение, щото да бждатъ зазидани на лично мѣсто въ вестибула на новостроящото се общинско здание два каменни стълпове съ латински надписи, въ които се споменува най-старото име на града (прѣди около 1800 години). Надписитѣ сж изтълкувани въ тазгодишнитѣ „Извѣстия на нашето дружество“ (кн. V).

XXXII. Паметникътъ на Владислава Варненчикъ. За паметника сж събрани до сега:

1) отъ България	20 лв.
2) отъ Полша	38 лв.
3) отъ Маджарско	208 лв.
Всичко	266 лв.

Паритѣ отъ Маджарско се съхраняватъ при историческото дружество въ Будапеща (гл. стр. 12 на четвъртия отчетъ на арх. дружество въ Варна).

Изказано е мнѣние паметника да бжде поставенъ въ гр. Варна и то на кръстопжтя на улицата Владиславъ (Ташъ-йолу) и Съборната, до училището Св. Наумъ.

XXXIII. Починали членове. На 27 Януари 1912 г. е починалъ, единъ отъ най-старитѣ българи въ града ни, Абаджи Недѣлко Петровъ, роденъ на 1818 г. въ бебровскитѣ колиби Палицитѣ. Той се е заселилъ въ града прѣзъ 1833 год. когато почнало да се строи варненското кале.

Прѣзъ изтеклата година изгубихме двама добри членове, а именно Г. Чирпанлиевъ и Иор. Минковъ. Моля да почетемъ паметъта имъ съ ставане на крака.

Георги Чирпанлиевъ

Роденъ въ 1848 г., починалъ на 29 априль 1911 г.

Иорданъ Минковъ

Зап. капитанъ I рангъ, роденъ въ 1861 г., починалъ
на 16 януари 1912 год.

Миръ на праха имъ!

XXXIV. Заключение.

Почитаеми Господа,

Приятно ми е да отбѣлѣжа отрадния фактъ, че населението на варненския окръгъ непрѣстава да обогатява варн. окръженъ музей съ цѣнни материали за миналото на нашия черноморски край.

Считамъ за приятна длѣжностъ да изкажа отъ името на настоятелството благодарностъ на всички ония, които сж поддържали по какъвто и да е начинъ интереситъ на дружественото дѣло.

Благодаримъ на Черноморския юнакъ, за дѣто е отпусналъ безплатно салона за тържественитъ събрания, по случай петдесетгодишнината отъ първото българско училище въ Варна и втората археологична конференция.

Благодаримъ сжщо на бригадния командиръ г. Енчевъ за отпусчане военна стража при разкопкитъ въ двора на окръжното управление.

Изказваме още благодарностъ на г-на кмета Ив. Цѣровъ и на общинскитъ съвѣтници, които услужиха на нашето дружество съ най-голѣма готовностъ.

Прѣдсѣдатель: *Х. Шкорпилъ.*

II. Разни.

I. Приносъ къмъ историята на гагаузитѣ. Думата *гагаузъ* прѣдполагамъ да е станала отъ *гогъ* и *узъ*.

Гогъ е билъ единъ легендаренъ народъ, поменуванъ въ стария завѣтъ и въ откровението; другия такъвъ народъ се наричалъ *магогъ*. Такива народи се поменували и въ арабскитѣ лѣтописи.

Споредъ Енциклоп. словарь на М. М. Филиповъ (С. П. 1901) тия два народи сж били тождествени съ *масагетитѣ*, въ южната частъ на Скития у с.и. брѣгъ на Каспийско море, къмъ сѣверъ отъ Аралското езеро и отъ Яксаръ (Сиръ-Дарья). Не е било още извѣстно да-ли масагетитѣ сж били монголи или арийци; у тѣхъ сжществувала общность на женитѣ; старцитѣ често убивали и даже ги изядали и се кланяли на слънцето, на което принасяли жертва (коне).

Въ 529 год. прѣди Р. Х. тѣхната царица *Тамириса* била побѣдила Кира, който билъ убитъ. Споредъ Херодота Киръ (перс. Курушъ) билъ падналъ въ една битка съ скитския народъ масагети, при което царицата на послѣднитѣ Тамириса, била турила главата му въ единъ мѣхъ съ крѣвъ като казала: *утоли жаждата си за крѣвъ*.

Споредъ Св. писание,¹⁾ — Рѣчникъ на св. писание (Царигр. 1884) стр. 99, вижъ Гогъ и Магогъ. Гогъ е било името на единъ царъ, надъ страната Магогъ. Въ тая страна сж се заселили едни отъ третѣ потомци отъ страната Узъ (пакъ тамъ, стр. 516), вижъ Узъ, въ която живѣлъ Иовъ. Отъ тукъ тия потомци узи ще сж се нарекли *Гогъ-узи*, или *Гагаузи*.

Ж. В. Марковъ.

¹⁾ *Иовъ* г. 1 с. 1 „Узската земя“. *Бытие* г. 22 с. 20 и 21 „Уза първородни“ г. 10 с. 22, „Синове арамови Узъ“ г. 36 с. 28 синове на Дисана Узъ“ г. 10 с. 2 „Магогъ“. *Иеремия* г. 25 с. 20. Царие на земята Узъ. *Плач* г. 4 стр. 21 обитавашъ земята Узъ“. *Иезекиилъ* г. 1 с. 28 и 39 утвѣди лицето си вързъ *Гога*, земята на *Магога*“ . . . въ онзи день ще дамъ *Гогу* мѣсто“. *Отк.* г. 20 с. 7—9 четиритѣхъ краища на земята *Гога* и *Магога*.

II. Прѣвзимане на Балчикъ и Варна въ освободителната война. Въ гр. Балчикъ не е имало въ началото на войната редовна войска, а само доброволчески чети подъ началството на единъ юзбашия. Като се явили обаче башибозуци изпратена била въ града редовна войска, около 1000 души, подъ началството на единъ бинбашия.

На връхъ на Атанасовъ день появили се нѣколко конника въ шарени дрѣхи на Баиръ-баши; тѣ поставили въ недоумение населението, което било разтревожено отъ ужаситѣ на башибозуцитѣ въ Каварна и др. Да не би да сж черкези? За щастие тѣ били донскитѣ казаци. Слѣдъ тѣхъ сж дошли рускитѣ войски и се настанили съ топове на Баиръ-баши. Тѣ сж дошли отъ Добричъ; заедно съ тѣхъ е трѣгналъ единъ отдѣлъ за с. Теке. Въ Балчикъ сж влѣзли нѣколко конници за да видятъ има-ли турски войски; послѣднитѣ като се научили че идатъ руситѣ отъ Добричъ избѣгали отъ града, като подпалили нѣколко ханища на главната улица. Руситѣ сж били посрѣщнати отъ населението на чело съ Т. Вълевъ. Единъ арапинъ носилъ на главата си една тава съ ключове и хлѣбъ. Така е станало прѣдаването на града. Слѣдъ това народа съ руситѣ потеглили къмъ гръцката черква въ гемеджииската махала.

Отъ Балчикъ руситѣ заминали за Варна заедно съ Текенския отрядъ прѣзъ с. с. Гейкчилеръ и Чаушкьой. Като стигнали до Иеникьойската чушма, пѣхотата останала тукъ, а артилерията потегли къмъ франгенската крѣпостъ. Като направили окопи и настанили топоветѣ изпратили единъ войникъ на бѣлъ конъ въ крѣпостъта. Съ връщането на пратеника турцитѣ дигнали бѣло знаме въ знакъ на прѣдаване. Прѣдаването на гарнизона станало така. Два руски войника държали дигнати пушки въ видъ на арка; подъ нея минавали турскитѣ войници съ пушки, които ги хвърляли на лѣва страна. Обезоръженитѣ турци били пуснати за да си отидатъ въ Варна. Послѣ руситѣ изпратили единъ отрядъ прѣдъ Варна, като насочили топоветѣ отъ франгенската крѣпостъ къмъ града.

Какъ сж влѣзли руситѣ въ града описва свещ. Хр. Върбановъ въ запискитѣ си (гл. кн. V на „Извѣстията на археологическото дружество“).

Асп. Демирджиевъ.

III. Изчезналитѣ старини отъ гръцката митрополия. Подъ това заглавие обнародвахме въ първия отчетъ на нашето дружество (стр. 22—23) една статийка. Въ допълнение на нея имаме да кажемъ слѣдното. Отъ справката, която направихме въ народния музей въ София излиза, че почти всичкитѣ старини отъ митрополията сж прибрани въ народния музей (прѣзъ 1903 г.), съ изключение на 230 разни монети и три камъка. Отъ каталога на П. Кастриотисъ (1908 г.) се вижда, че въпроснитѣ три камъка се намиратъ въ *народния музей въ Атина*. Изрично е упоменато въ каталога, че тритѣ камъни-старини сж подарени отъ „*гръцката община* (койнотисъ) въ Варна“.

Първиятъ камъкъ е отбѣлѣзанъ подъ № 1278; той е мряморенъ и има на него изображение на „*погребална вечеря*“; на дѣсно мжжъ, лежащъ върху креватъ и държащъ въ лѣвата ржка чаша, а въ дѣсната, която е издигната, има вѣнецъ. Отъ лѣвата страна сѣди жена му. Върху камъка има елински надписъ, въ който се споменува Ираклоносъ и жена му Апозопура. Камъка е отъ мѣстна (провинциална) изработка.

Вториятъ камъкъ е отбѣлѣзанъ подъ № 2652; той прѣдставлява мжжка портретна глава съ кжса брада и съ къдрява коса. Височината ѝ е 28 см. Добра изработка отъ втория вѣкъ подиръ Р. Хр.

Третиятъ камъкъ носи № 2653. Глава на бога Гермеса, 27 см. висока, безъ брада и крилца въ косата. Задната ѝ страна е равна. Слаба римска изработка, както е отбѣлѣзано въ поменатия каталогъ.

IV. Нашиятъ градъ прѣди Рожд. Христово. Извѣстно е че града е билъ основанъ въ VI вѣкъ прѣди Рожд. Хр. отъ елинскитѣ колонисти. Градътъ е завзималъ тогава една малка часть отъ сегашния градъ, а именно оная на първия участъкъ. При водопроводнитѣ разкопки била намѣрена дебела стѣна отъ дѣлани камъни, въ улицитѣ Св. Климентъ и Дебърска. Види се, че тази стѣна е сѣверната крѣпостна стѣна на тогавашния градъ. Зидътъ има направление отъ западъ къмъ изтокъ.

На най-високото мѣсто на стария градъ, което има надморска височина около 20 м., е имало вжтрѣшно укрѣпление (акрополъ) до гръцката черква св. Георги. По прѣдание акрополътъ ималъ 7 кули. Подъ стѣната и около нея има

пространни подземия, въ които се е крило варненското християнско население при обсадата на града въ 1828 г. Подземията сж за сега недостъпни, защото сж омърсени съ изверженията на три нужника, които има въ стѣната (единъ отъ тѣхъ е на кжщата на г-на Инглези). Европейски посѣтители се възмущаватъ отъ такова омърсяване на старината. Нашето дружество още прѣди нѣколко години молило общинския съвѣтъ (гл. стр. 27 на втория отчетъ на дружеството), да нареди чрѣзъ санитарнитѣ власти да се дигнатъ нужниците и да се очистятъ подземията. За жалость не е направено нищо.

По настояване на дружеството прие се отъ общинския съвѣтъ и отъ министерството прѣдложената регулация прѣдъ стариния паметникъ т. е. да се отчуждатъ мѣстата прѣдъ паметника (стѣната), та да се направи прѣдъ него площадъ (гл. стр. 27 на втория отчетъ за 1907 г.).

V. Варна въ римско врѣме. Градътъ постепенно се е увеличавалъ. Слѣдъ Р. Хр. крѣпостната стѣна е достигвала чакъ до Мусала и до черквата св. Никола. При водопроводнитѣ разкопки се откри стѣната въ ул. Драгоманска, Шипченска и 6 септемврий (до св. Никола). Въ послѣднитѣ двѣ мѣста стѣната е 5 метра дебела, отъ дѣлани четвъртити камъни съ червенъ хоросанъ.

Вънъ отъ римския градъ сж били гробищата. Гробоветѣ сж разпрѣснати неправилно тукъ-тамъ; само на пазарния площадъ се образуватъ гробища (гл. разкопкитѣ на площада). Уединени гробове сж били открити при водопроводнитѣ разкопки въ Асѣнова улица, Ботева, Кракра и др. Въ тѣзи гробове се намѣриха римски монети отъ първия и втори вѣкъ сл. Р. Хр.

VI. Старъ водопроводъ. На жгъла на Търновска и Раковска улици, въ двора на г. Севовъ, били намѣрени слѣди отъ старъ водопроводъ. Направлението му показва, че прѣзъ него е била докарвана едно врѣме водата отъ Теке-Караачския изворъ.

VII. Златенъ медайлонъ отъ Варненско. Прѣди нѣколко години Сали Ходжа Мехмедовъ, баща на варненския мюфтия Саври Мустафа, намѣрилъ въ едно старо селище до с. Сарждаръ единъ златенъ медайлонъ. Тѣжината му била колкото три турски лири. Мехмедовъ занесълъ медайлона въ Прова-

дия, гдѣто го продалъ за 80 лева на Ив. Стояновъ; послѣдния го прѣдложилъ за купуване на софийския музей, който му прѣдложилъ 600 лева. Ив. Стояновъ обаче не се е съгласилъ. Явилъ се единъ еврейинъ отъ Букурещъ, който купилъ медайлоне за 3600 лева и го продалъ послѣ въ Парижъ за 10,000 лева. Медайлонътъ се намира въ сбиркитъ на Carlos de M. Beistegui.

Медайлонътъ билъ сѣченъ въ гр. Никомедия въ 320—324 г. сл. Р. Хр. по случай провъзгласяване на Лициния за цезаръ (Revue numism. 1905, стр 214 и Bulletin de la société des antiq. de France. 1904 стр. 214).

VIII. Черноморски пирати. Ксенофонъ (Anab. VII. 5. 12 сл.) разказва за тракийскитъ племена, живущи по брѣга на Черно море, около Салмидесосъ, слѣдното: „Много отъ корабитъ, които плуватъ къмъ Понта (Черно море), попадатъ тукъ на плиткѣ мѣста и се изхвърлятъ на брѣга... Живѣещитъ на около траки сж раздѣлили съ погранични стѣлпове мѣстността на дѣлове и всѣки ограбва това, което попадне въ неговия дѣлъ. Разказваха, че прѣди да си раздѣлятъ, мнозина траки се убивали взаимно при грабежа“ (Г. И. Кацаровъ. Пер. Спис. 1903. стр. 730).

Интересно е, че пиратството било развито още прѣди нѣколко години между Шабленския и Геларенски фарове (въ с. Калъчкьой, Каябейкьой и др.). Съ създаването на военната погранична стража, пиратството се прѣкратило. Изъ казанитъ села ще намѣрите изъ кжщята плетени столове, масички, огледала и др. на ограбени кораби, които сж били примамвани къмъ брѣга съ клане огънь и игране около него хоро, за да се наподоби съ това прѣкъсващото свѣтило на геларенския фаръ. Вслѣдствие на това корабитъ забърквали направлението, та ударили въ скалистия брѣгъ между двата фара (гл. стр. 58 на втория отчетъ на арх. друж. въ Варна). Шабленския фаръ има постоянна бѣла свѣтлина.

IX. Богомилски надгробни камъни. Прѣзъ 1910 г. пжтувалъ въ България Д-ръ Ф. Прикрилъ отъ гр. Тинъ въ Моравия; той посѣтилъ Абоба, с. Калугерци (до Каспичанъ), Варна и др. До с. Калугерци е гледалъ стари гробища съ надгробни камъни, върху които има изобразени човѣшки лица (гл. Абоба-Плиска, албумъ табл. LXXXII фиг. 3). Д-ръ

Прикрилъ прѣдполага че тѣ сж богомилски. Подобни камъни е видѣлъ Каницъ (Serbien I стр. 390) въ Сърбия до гр. Ужица и въ Босна между гр. Лозница и Зворникъ. Босненскитѣ помаци ги наричатъ „гяурско гробле“.

Х. Нови книги за Варненчика. Прѣзъ 1911 год. излѣзоха двѣ нови книги на полски езикъ, а именно: 1) „*Varnenczyk*“ (елегическа пѣсенъ) отъ Казимиръ Косински. Краковъ. Стр. 42 и 2) „*Sprawa groba i szcatkov Vladislava Varnenczyka*,“ отъ проф. Д-ръ Т. Ст. Грабовски. Варшава. Стр. 120. Послѣдната книга е посветена на безсмъртната паметъ на царя-богатиря, който прѣвъ мечтаелъ за великото дѣло за освобождението на южното славянство и за тази света цѣль той жертвувалъ младия си животъ, далечъ отъ родната земя, безъ слѣди, безъ извѣстия . . .“

Книгата е богато илюстрирована съ картини на сражението отъ 1444 г., ликоветѣ на братия Шкорпилови, Г. Димитровъ, Янъ Гжегожевски и др. Тя е раздѣлена на шестъ отдѣла (глави). Авторътъ посѣтилъ гр. Варна и полесражението до с. Пашакъой (Владиславъ).

I отдѣлъ „*Първитѣ вѣсти*“ (стр. 1—13). Авторътъ говори за разкопаниа гробъ до 4 км. на шосето къмъ Добричъ, сравнява тѣзи свѣдения съ съобщението на краковската академия и съ мнѣнието на археолог. комисия въ Варна т. е. съ ипотезитѣ на Гжегожевски, които е изказалъ въ поменатото съобщение на краковската академия. Мнѣнието на казаната комисия съ ипотезата на Гжегожевски показва доста голѣма разлика и недоразумение, споредъ което би могли въ Полша да мислятъ, че билъ дѣйствително намѣренъ гроба и коститѣ на Варненчика и че трѣбва послѣднитѣ просто да бждатъ прѣнесени въ царскитѣ гробници въ Краковъ. Така дѣйствително се е мислѣло и писало въ Полша (срв. Тигодникъ илюстрирани и др.). Най-сетнѣ рапорта на арх. дружество до министерството на просвѣщението въ София, което авторътъ цитира, показва колко е още тъменъ въпросътъ за гроба на Варненчика.

II отдѣлъ (стр. 13—50). „*Свѣрѣменитѣ показания*“. Авторътъ разглежда най-старитѣ документи за варненското сражение, особено писмото на Palatia, византийскитѣ лѣтописи, полскитѣ източници (Длугошъ и др.), лѣтописътъ на Сърбина-

янчара и др. Послѣ иде сравнителния прѣгледъ на чуждитѣ лѣтописи на Sead-Eddina, Ев. Челеби и на другитѣ турски източници; при това авторътъ обяснява поправкитѣ на Г. Димитрова относително турската хроника и подробноститѣ за Владислава и Караяхя, върху когото опира своята инотеза Я. Гжегожевски. Като споменува за маджарскитѣ източници, авторътъ прѣминава къмъ съврѣмения източникъ на Бехайма и Мергеста. Тѣзи източници авторътъ сравнява съ извѣстията на съврѣмения хроника и историци. Споменува сжщо за съобщенията на грѣцкия търговецъ отъ Хиосъ и най-сетнѣ анализира двата грѣцки източници: Зотикосъ и Иераксъ съ помощта на Г. Димитровъ и други учени. Въобще авторътъ използвалъ трудоветѣ на досегашнитѣ труженици по този въпросъ и отдава голѣма заслуга на българскитѣ, чехски и нѣмски учени.

III отдѣлъ (стр. 50—74). *„Традициитѣ и народнитѣ прѣдания за Владислава“*, гробътъ му (за текето до 4 км. на шосето къмъ Добричъ) и за отсѣчената глава на краля.

IV отдѣлъ (стр. 74—99). *„Паметницитѣ“*. Авторътъ описва главнитѣ паметници отъ 1444 год., особено текето до гр. Варна, говори за камения стълбъ съ римски надписъ, намѣренъ върху гроба до 4 км. (въ текето), за могилитѣ Мешели Тепе до с. Пашакъой, за намѣрението на руския императоръ Николай I да издигне паметникъ на Владислава и др. Авторътъ споменува послѣ за „Извѣстията“ на варнен. арх. дружество, като оцѣнява заслугитѣ на д-вото и на писателитѣ, които обнародваха въ горното списане трудове за Владислава.

V отдѣлъ (стр. 99—107): *„Върху резултатитѣ на досегашнитѣ изслѣдвания“*. Възъ основание на досегашнитѣ изслѣдвания авторътъ дохожда до заключение, че трѣбва да се направятъ разкопки на полесражението. За гроба до 4 км. казва, че нѣма никакви доказателства че принадлежи на Варненчика.

VI отдѣлъ (стр. 107—117): *„Какво има още да се направи?“* Авторътъ прѣдлага да се работи съ съединени сили, върху въпроса за гроба на Варненчика и то съ помощта на голѣма археологическа комисия въ България и съ нѣколко научни комитета въ Полша и Маджарско. Освѣнъ това да се състави общъ комитетъ за съграждане паметника на Влади-

славъ въ Варна; въ този комитетъ да влизатъ прѣдставители на всички народи, които зимали участие въ сражението, а именно: Българи, Поляци, Маджари, Сърби, Хървати, Румжни и Чехи. Тука авторътъ печата позивътъ на варненското арх. дружество къмъ българитъ за събиране помощи за паметника и позивъ къмъ поляцитъ да събиратъ помощи и да изпращатъ документи (книги и др.) за „Владиславовия отдѣлъ“ при варненския музей.

Рецензии върху книгитъ на Я. Гжегожевски и проф. Грабовски сж помѣстени въ полския мѣсеченъ вѣстникъ „Славянски свѣтъ“ (№ 77 и 84. 1911 г. Краковъ).

XI. Главата на Владислава. Въ полския илюстриранъ вѣстникъ „Свѣтъ“ (№ 36, 1911 г. Краковъ) писателятъ Зорианъ описва пътуването си въ гр. Бруса по „слѣдитъ на Варненчика“ (Po śladach Varnenczyka). Извѣстно е, че султанъ Мурадъ заповѣдалъ да бжде занесена отсѣчената глава на гявурския кралъ отъ Варна въ Бруса. Главата била турена въ единъ сждъ съ медъ и занесена въ Бруса, дѣто е била измита, набодена на дѣлгъ прѣтъ и носена изъ града. Кждѣ е била погребена главата не се знае. По прѣдание тя се намира въ единъ параклизъ въ планината Олимпъ, която се издига до гр. Бруса.

XII. Богданова чушма. Въ „Convorbiri literare“ (Литературни Бесѣди), Букурещъ, XIV год. № 12, 1911, стр. 1387—1389, Д-ръ П. Ив. Стояновъ публикува една статия: „Богданова чушма въ Варна“ (чушмата на богданския т. е. молдовански войвода Василъ Лупулъ), въ която описва чушмата, дава пълния текстъ на два надписа и прѣвода на румжнски споредъ Г. Димитровъ (гл. първия и втори отчетъ на варненското арх. друж. стр. 13—15 и 31—33). Той дава на края слѣдното заключение: „при всичко че тѣзи надписи нѣматъ особена историческа важность, пакъ сж интересни, защото показватъ пътя по който отиваха молдованскитъ князѣ отъ Цариградъ въ Букурещъ прѣзъ Варна. За историка, който събира румжнски материалъ може би че не е безразлично да знае, че въ Варна сжществува единъ паметникъ дигнатъ въ честъ на единъ молдовански князь Василъ Лупулъ и направенъ отъ други князь Григоръ Гика“.

XIII. Руситѣ прѣдѣ гр. Варна на 21 окт. 1773 г. ¹⁾ Въ рускотурската война, която се е завършила съ М. Кайнардженския миръ (въ 1774 г.) фелдмаршалъ графъ Румянцовъ изпратилъ отъ Добричъ къмъ Варна отряда на генералъ Унгернъ; отрядътъ се състоялъ отъ 30000 души. Руситѣ стигнали до с. Кадикьой ²⁾; тѣ нападнали града отъ три страни. Везиръ Келеджи Османъ, който стоялъ съ флотата си прѣдѣ Мореа, изпратилъ своя *киая* (kiaja) съ 600 моряци за защита на града; той затворилъ съ кораби входа къмъ християнската махала. Генералътъ Райсеръ нападналъ дѣсното крило на турцитѣ и принцътъ Анхалтъ-Бернбургъ лѣвото. Но като нѣмали руситѣ нито фашины, нито стълби, тѣ били принудени да се оттеглятъ, като изгубили шестъ топа, 300 войника и 100 обозни кола. Руситѣ сполучили да навлѣзатъ въ християнската махала, но сж били отблъснати, като изгубили 4 топа. Руситѣ сполучили да се спасятъ прѣзъ войводската табия въ прѣдградieto. ³⁾ На полесражението сж останали по-вече отъ 1500 мъртви. Унгернъ е стигналъ послѣ въ Исмаилъ край морето прѣзъ Балчикъ, Каварна и Мангалия.

XIV. Братски могили отъ 1828 год. При водопроводнитѣ разкопки сж били намѣрени руски гробове въ XXII линия (близо до училището Антимъ I) и въ улица Раковска (до Войнишка улица). На първо мѣсто се намѣриха 10—15 скелета съ пиринчени войнишки копчета, пиринчени кръстчета и иконки. На второто мѣсто се намѣриха много войнишки скелета и офицерски скелетъ съ пагони върху които има по три звѣздички и копчета върху които има число „десетъ“.

XV. Паметникътъ отъ кримската война. Още прѣзъ 1906 год. нашето дружество се е обърнало до флотския началникъ Пишонъ съ молба да се разпорѣди, щото паметникътъ, който билъ захвърленъ въ единъ трапъ до флотската градина, да се постави на видно мѣсто. Началникътъ обаче не е сторилъ нищо.

Извѣстно е, че паметникътъ билъ издигнатъ за умрѣлитѣ отъ холера 300 души французи отъ военния параходъ Монтебелло. Тамъ е билъ издигнатъ още единъ паметникъ за

¹⁾ Geschichte des osmanischen Reiches, Hammer, Pest. 1840. IV p. 647.655

²⁾ Бившето село между гр. Варна и с. Аджемлеръ.

³⁾ „durch das Bollwerk des Woiwoden“.

143 души отъ парахода „Парижъ.“ Този паметникъ на е билъ още намѣренъ (гл. описанието на кримската война въ Извѣстията на дружеството кн. IV. 1911. стр. 46—68).

Благодарение на директора на тукашното французко училище Прива Белардъ се е съставилъ прѣзъ 1911 год. комитетъ за възобновление паметника. Въ комитета влиза французския консулъ Ал. Мерсиниеръ, поменатия директоръ, прѣдседателятъ на нашето дружество, Gilguy (инструкторъ при флотата), Вигн А. (техникъ при флотата), Зл. Драсовъ (секретаръ на „Alliance Française) и архитектъ Юрдановъ.

Паметникътъ ще бжде поставенъ въ флотската градина (до карантината) съ сръдствата на французкото дружество „*Souvenir Français*“, на което цѣльта е да поддържа и да издига паметници на военитѣ, които умрѣли за своето отечество. Архитектъ Юрдановъ приготвилъ хубавъ проектъ, споредъ който въпросния паметникъ ще бжде поставенъ въ една пирамида (отъ недѣлани камъни) съ здрава основа. Французкото дружество отпустнало 500 лева за тази цѣль.

XVI. Християнски гробища. Въ турско врѣме имало гробища около черквата св. Георги. По-послѣ гробищата сж били около Салхана-капусу, която се намирала до приморската градина. Гробищата сж били отъ вѣнъ и отъ вжтрѣ крѣпостъта. Вѣншнитѣ гробища сж били разкопани, когато е била правена оградата около градината. Когато е била правена сградата за кафенето въ градината намѣрени сж били много гробове, между които и гробъ на една млада жена (булка) съ нейни украшения. Вжтрѣшнитѣ гробища сж били разкопани, когато сж били копани основитѣ за кжщи въ тази частъ на града. Прѣзъ 1911 год., когато е билъ копанъ водопроводния каналъ въ улица Караджа (между Сливнишката улица и св. Кирилъ), намѣриха се много гробове. Върху нѣкои женски скелети имало е още тепелици (фезове съ украшения), каквито носили въ турско врѣме варненскитѣ гагаузкини.

XVII. Приморската градина. Въ 1862 год. Хафжзъ Еюбъ, прѣдседателъ на търговския съвѣтъ (тиджаретъ рейсъ) въ Варна, е заградилъ съ плетъ отъ прѣти едно пространство отъ 10 декара и го направилъ общинска зеленчукова градина. Слѣдъ 4 години мѣстото се е увеличило съ още 4 де-

кара. По-късно сж били насадени нѣколко овощни дрѣвчета и се съгради сграда за кафене. И така е стояло до освобождението. Градината се наричала „беледне бахча“ (т. е. общинска градина). Планътъ на градината, както е билъ той прѣзъ 1878 год., е отбѣлѣзанъ въ плана на гр. Варна, който е помѣстенъ въ „Извѣстията на варненското арх. дружество“ кн. II. 1909 год. Горнитѣ свѣдения за градината сж дадени отъ бившия общински служащъ Абидъ Хюсеиновъ.

XVIII. Находка. Близу до гара Синделъ, срѣщу с. Караачъ-Софуларъ сж били намѣрени десетъ срѣбърни тасове (описанието имъ гл. въ „Извѣстията“ кн. V).

XIX. Покойния Стефанъ Василовуло (холандски консулъ въ Варна) билъ отъ благородно сѣмейство ; той се е родилъ въ гр. Ефезъ прѣзъ 1814 г. Баща му е билъ обѣсенъ отъ турцитѣ въ врѣмето на гръцкото въстание прѣзъ 1821 год., като е билъ конфискуванъ всичкия му имотъ. Когато е висялъ на бѣсилката позволено е било на жена му да вдигне на рѣцѣ седемгодишния синъ Стефанъ за да цалуне баща си. Слѣдъ това майката е заминала съ сина си за о. Родосъ, дѣто се прѣхранвала като продавала златни копчета отъ богаташкитѣ дрѣхи и носии на мъжа си. Отъ тукъ тя заминала за о. Сиросъ, дѣто се омжила. Стефанъ, слѣдъ като свършилъ образованието си, заминалъ за Цариградъ като секретаръ на търговската кантора на М. Варнали Погонато и послѣ за такъвъ въ Варна при Христули Чорбаджи (роднина на Погонато). При това той е изпълнявалъ длѣжностъ на секретаръ (безъ заплата) при гръцкото консулство. Послѣ Василовуло отишелъ пакъ въ Цариградъ като прѣдставителъ на фирмитѣ: Рали, Сингросъ, Маврокордато и Скулуди. Прѣзъ 1866 год., въ врѣме на критското въстание, той окончателно се установилъ въ Варна, като холандски вицеконсулъ.

Василовуло, въ надвечерието на освободителната война, покровителствувалъ и подѣржалъ бежанцитѣ-муаджири отъ Каварна и околността и освѣнъ това той е спасилъ отъ бѣсилка нѣколко свещеника и издѣйствувалъ чрѣзъ тогавашния воененъ началникъ, египетски принцъ Хасанъ паша, да бждатъ отстранени отъ Варна зейбеци, които застрашавали населението. Василовуло сполучилъ още да освободи много сѣмейства отъ варненско, които имали да бждатъ откарани на

заточение въ Анадолъ Той събиралъ помощи за хранене и лѣкуване на тѣзи семейства.

Слѣдъ влизането на руситѣ въ Варна, генералъ Дондуковъ, като се научилъ за благодарѣнията на покойния, побързалъ да съобщи за тѣхъ на руския императоръ, който го наградилъ съ ордена св. Анна. Послѣ и князь Александръ го наградилъ съ ордена на Александръ Невски. Освѣнъ това той билъ награденъ още съ гръцкия орденъ „Кръсть на Спасителя“ и съ холандския „Рицаръ на кръста на Оранзь-Насау“.

Вѣчна му паметъ!

(Извлѣчение отъ погребалната рѣчь, държана на 26 декември 1910 г. отъ архиерейския замѣстникъ архимандритъ Хрисостомъ Х. Даниилъ).

Г. Димитровъ.

III.

А. Подарени старини¹⁾.

Дружеството изказва своята благодарност за подаренитѣ прѣдмети на слѣднитѣ граждани, гражданки, учрѣждения, ученици и ученички.

Варна:

Антоновъ Ст. (глин. гърненце); **Апостоловски Ал.** (стрѣла и желѣзце); **Атанасовъ, инж.** (окам. риба); **Барановски Ж.** (дѣска); **Беделевъ Д.** (кайме); **Банковъ, инж.** (глин. амфора); **Барзовъ Д. К.** и **С. Илчевъ** (плоча съ надписъ); **Бончевъ П., инж.** (окам. животно); **Воденичаровъ Д.** (пир., мѣд. и срѣб. мон.); **Вълкова Олга** (срѣб. мон.); **Вълевъ Ф.** (ср. мон. и кайме); **Вълковъ Зах.** (8 ср. и 1 м. мон.); **Дабковъ арх.** (отл. плочка съ изобр.); **Демирджиевъ Асп.** (квит. тефтеръ на читалището Балчикъ 1874 г., едно свид. и разни книги); **Дражевъ Иор.** (жел. копие); **Гочевъ В.** (33 броя на разни стари български вѣстници); **Илиевъ Б.** (фотогр. на прист. Варна и 2 м. мон.); **Илиевъ Апол.** (крем. пицове); **Иордановъ, арх.** (отл. глин. статуйки); **Израел. община** (частъ отъ мр. капителъ и 2 отл.); **Кадънковъ К.** (вкам. прешленъ и частъ отъ кост. жаба окам.); **Камбуровъ Ат.** (пир. и мѣд. мон.); **Калянджиевъ Ц.** (граматика отъ 1785 г.); **Казаковъ Д.** (мѣд. мон. на гр. Одесосъ); **Кесапчиевъ Ал.** (глин. канд. и 2 м. мон.); **† Кесапчиевъ Хр.** (плет. гривна); **Кировъ М.** (отл. камъкъ съ надписъ); **Коенъ Н.** (пир., ср. и мѣд. мон.); **Костовъ Пан.** (олов. статуйка); **Калчевъ Г.** (9 мѣд., 2 ср. и пир. мон.; напод. камъче); **Костовъ Став.** (гл. канд.); **Куртевъ Г.** (м. мон. и гл. канд.); **Лейт. Ковачевъ** (писмо 1877 г.); **Леви Н. Е.** (ср., 4 пир. и 20 м. мон.); **Любимовъ Н.** (жел. щикъ); **Мановъ Ив.** (пир. дрѣжка отъ сабя); **Марколеско О.** (шпага); **Несторовъ А., арх.** (камъкъ съ укр.); **Николовъ Г.** (камъкъ съ надписъ 1770 г.); **Нишанъ калфа** (2 стѣклени чаши); **Обрѣшковъ Д. И.** (м. мон. и жел. копие); **Общинското управление** (клише и 4 докум.); **Огнянова М.** (крѣстче

¹⁾ Отъ 1 мартъ 1911 г. до 1 февруари 1912 г. (гл. петия отчетъ, стр. 25).

и обица отъ пр. металъ); **Огняновъ Б.** (пир. иконка); **Паневъ П. Ив.** (4 м. мон.); **Парушевъ**, бомб. фабрика (жел. каса); **Патамански Ат.** (1 брой вѣстн. „Дун. лебедъ“ и 2 книги. Гл. библиотека); **Петровъ Ат.** (нѣк. писма 1879 год.); **Петрова М.** (ср. тур. мон.); **Подпор. А. Поповъ** (13 м. мон. и 1 ср. мон.); **Поповъ Лаз.** (5 м. мон.); **Д-ръ Пар. Стояновъ** (глин. кандилце); **Славовъ Вел.** (6 раз. мон.); **Стаматова Х. Анаст.** (акция пар. друж. 1863 г.); **Стояновъ Х.**, инж. (глин. ибриче); **Сърмаджиевъ Д. К.** (глин. сждъ); **Тодоровъ Ив.**, уч. ок. инспекторъ (мѣд. сѣкира и м. мон.); **Турската община** (мрам. стѣлпъ); **Христовъ Ф.** (пир. мон., гол. срѣб. макед. мон. и глин. прѣдм. съ кръстче); **Шкорпилъ** (жел. махмузъ); **Щрасеръ Иос.** (гл. гърненце, канд. и 20 мѣд. м.); **Х.** (м. мон.) и **Явашчиевъ Ив.** (глин. кандилце).

Ученици отъ мъжката гимназия:

Атанасовъ Г. (ср. мон. и три книги, гл. библиотека); **Бабева Люб.** (2 мѣд. мон.); **Василевъ Мил.** (2 мѣд. мон.); **Василевъ Д.** (м. мон.); **Георгиевъ Д.** (м. мон.); **Станевъ Ст.** (м. м.); **Ставревъ Т.** (м. м.); **Христовъ Ив.** (м. м.); **Х.** (м. м.); **Яневъ Ат.** (м. м.); **Русевъ Анг.** (срѣб. и пир. мон.) и **Х. Дим. Ивановъ** (1 ср. и 3 м. м.).

Ученици и ученички отъ I-ва и II-ра прогимназия:

Георгиевъ Ив. и Андоновъ Зах. (двѣ жел. цѣви отъ пушка); **Поповъ Николай** (м. мон.) и **Русева Станка** (пир. иконка).

Ученици и ученички отъ основнитъ училища:

Бъчваровъ Б. (2 м. мон.); **Георгиевъ Иор.** (3 м. м.); **Марина А.** (ср. мон.); **Савовъ Крумъ В.** (м. и пир. мон.); **Стойковъ Р.** (пир. м.) и **Томова Пав.** (5 м. и пир. мон.).

Учители и учителки отъ окръга:

Отъ архивата на основното училище въ Варна (4 тефтера; гл. отчета); **Василевъ Р.**, с. Прѣселци (пир. м.); **Ек. Карамфиловича**, с. Каябейкьой (7 м. м.); **Марковичъ Вес.**, с. Ялж-ючь-орманъ (пир. прѣстенъ); **Миѣаиловъ Н.**, с. Марково (пир. прѣдм. въ видъ на перо); **Поповъ М. Р.**, с. Аратмаджа (пир. ножче, жел. стрѣла, глин. кандилце и жел. прѣдметъ) и **Стаменовъ Д.** с. Аджемлеръ (пир. мон., жел. копие и отломъкъ съ надпись).

Варненско:

с. Аджемперъ — Георгиевъ Н. (жел. стрѣла); Ивановъ Ж. (жел. стрѣла); Кундаковъ Н. Д. (жел. копие); Ставревъ Г. (2 жел. копия) и Стояновъ Ат. (глин. гърненце).

с. Гебедже (Бѣлево): Добревъ Д. (7 м. и 2 пир. мон. и окам.).

с. Девня: Балтаджиевъ Ст. Т. (глава отъ камъкъ, олов. орленце и м. мон.) и Щерковъ Герчо (9 м., 3 ср. и 2 пир. мон.).

с. Елечъ: Николовъ Мар. (пир. мон.); Панайотовъ Ив. (2 мѣд. мон.) и Станевъ Стоянъ (жел. стрѣла).

с. Кестричъ: свещ. Г. Антоновъ (3 мѣд. и ср. мон.).

с. Козлуджа: Димовъ Ив. (2 м. м.); Ивановъ Ап. (турска сабя и двѣ книги; гл. библиотеката) и Стойновъ П. (м. мон.).

с. Марково: Гичевъ Н. (м. мон.) и Ивановъ Т. (м. м.).

с. Пашакъой: Атанасовъ Н. (жел. копие); Петровъ Г. (2 м. м.) и Стояновъ М. (2 м. и пир. мон.).

с. Руспаръ: Вълковъ К. (пир. мон.).

Провадийско:

Ески-Арнаутларъ: Дешпининъ К. Б. (парче плочка съ изобр.).

Градинарово: Минковъ Т., фелдшеръ (4 пир. и 7 мѣд. мон.).

Кованлъкъ: Демировъ М. (ср. и м. м.); Мирчо Церибашията (кам. бравичка); Недевъ Добри (отл. плочка съ изобр.) и Станевъ Д. (ср. и пир. мон.).

Комарево: Кръстевъ (мрям. статуйка на Диана, доста поврѣдена).

Мостъ (Кеприкъой): Баевъ Д. (кам. брав.).

Провадия: Шишковъ М. К. (срѣб. и мѣд. мон.); Вълковъ Г. (пир. м.) и Околийското управление (2 ср. мон.).

Софуларъ-Караачъ: Пом. кметъ (жел. стрѣла).

Балчишко:

Балчикъ: Общинското управление (мрам. главичка).

Дишбудакъ: Клинковъ П. Ив. (6 мѣд. мон.) и Михайловъ Ат. (укр. камъкъ).

Спасово: Тютюнджиевъ (м. мон.).

Шабла: Джоговски Т. К. и М. Лавчиевъ (3 ср. мон.); Лафчиевъ М. (7 м. и 1 пир. мон.), свещ. Н. Цицовъ и Рачовъ Денчо (5 пир. стрѣлички, 6 ср., 10 м., 2 пир. мон. и глин. дръжка съ надписъ).

Добришко:

Добричъ: Г-жа Е. Скопецъ (2 м. мон.).

Вънъ отъ окрѣга:

Каспичанъ: Чалѣковъ Ж. (пир. мон. и окам.).

Бургашко: Чомаковъ М. (пир. м.).

Русе: Капитанъ Михневъ (14 м., ср. и пир. мон.).

Свищовъ: Ботевъ К. (ср. мон.).

Цариградъ: Иеромонахъ Иннокентий (турска сабя и дървена иконка).

Краковъ: Д-ръ Грабовски (разни книги и статии за Владислава).

Б. Купени старини:

5 пир., 13 мѣд., двѣ ср. мон. и една златна, мѣдно позлат. украшение, глин. паничка и чашка, срѣб. пафти, пир. пафти, 4 пир. връхели (гривни), двѣ картини и двѣ стари карти, отломъкъ-камъкъ съ надписъ, глин. амфора и пир. чашка.

В. Отъ дружественитѣ разкопки:

17 стѣклени сѣдове, 4 глин. сѣдове, 5 глин. кандилцета, 9 мѣдни монети, 2 мѣдни фибули (едната е позлатена), 7 златни обички (двѣ отъ тѣхъ съ рел. кам. главички), 3 нанизъ съ мѣниста отъ кухи златни топченца, зелени мин. призмички, стѣклени цилиндрични и др., мѣденъ прѣстенъ, мѣдна халчица, 5 мѣдни гривнички, мѣдна игла, златна верижка (тѣжка 2 грама), медайлонче съ пиринчена халчица, капитель съ изобр. на кръстъ, голѣмъ купъ и плоча съ турски надписъ.

IV. КАСАТА.

[Въ годишното събрание въ 1911 год. била избрана комисия за провѣрка на смѣткитѣ за 1910 год. Въ комисията влиза М. Квартирниковъ и Н. Ставревъ. Смѣткитѣ били провѣрени и съставенъ актъ].

№ по редъ	ПРИХОДЪ за 1911 г.	л е в а		ст.
1	Въ спестовна книжка № 171,779 на 1-й януарий 1912 год.	4670	50	
2	Въ спестовна книжка № 240,854 на 1-й януарий 1912 год.	1778	70	
3	Въ наличность	1220	90	
4	Отъ помощи, членски вносове и лихви	2817	60	
	Всичко	10487	70	
РАЗХОДЪ за 1911 г.				
1	За купуване долапи, старини, печатане, разкопки и др.	2817	60	
	Всичко	2817	60	

Приходъ 10,487·70 лева

Разходъ 2,817·60 „

Остатъкъ 7,670·10 лева¹⁾.

Варна, 1 януари 1912 год.

За касиеръ: **Х. Шкорпилъ.**

¹⁾ Отъ тази сума 666 лева сж вложени прѣзъ 1910 г. въ нашата каса отъ комисията за паметника „Царь Освободитель.“

V.

Библиотека.

1. *Княжество България*. Г. Димитровъ I и II (купена).
2. *Страданията на българитѣ*. Г. Димитровъ (купена).
3. *Атласъ на биткитѣ*. На нѣмски (купенъ).
4. *Surgical instruments in greek and roman times*. By Milne. Oxford 1907 (купена).
5. *Горски пѣтникъ*. Отъ Сава Раковски (подари Ат. Патамански).
6. *Нѣколко рѣчи о Астѣню Първому*. Отъ Раковски (подари Ат. Патамански).
7. *Слава*, черковенъ вѣстникъ, Русе 1871 (подари А. Ивановъ).
8. *Изложение на учението на православната черква*. Цариградъ 1873 (подари А. Ивановъ).
- 9, 10 и 11. *Календаръ 1857. Житие сватаго Алексиа*. 1833 и *Ужица отъ Д. Обрадовича*. 1857 (подари Г. Атанасовъ).
12. *La Bulgarie ancienne et moderne*. N. Vretos 1856 (купена).
13. *Римски находки при с. Арчаръ*. Д-ръ Кацаровъ (подарена).
14. *Руско-турската война*. 1828—1829 отъ Юнкъ, на нѣмски (купена).
15. *Градъ Солунъ*. Проф. А. Иширковъ (подари автора).
- 16 и 17. *Святилище тракійскихъ боговъ* (1911) и *Росписъ Керченской гробницы* отъ М. Ростовцевъ (подари авторътъ).
18. *Къ въпросу о врѣмени правленія архонта Игіенонта*. Вл. Шкорпилъ (подари автора).
19. *Извѣстия на българското Археологическо дружество*, София (подари дружеството).
20. *Градъ Сливенъ*. I. Отъ д-ръ Табаковъ (купена).
21. *Върху историята на гр. Рациария*. Отъ Н. Недевъ (подари видинското арх. дружество).

22. Изложение върху карантинната служба въ Варненския карантиненъ районъ. Отъ Д-ръ Хр. Докторовъ (подари автора).

23. Първи годишенъ отчетъ на видинското арх. дружество 1911 год. (подари дружеството).

24. Минало. Научно списание, кн. 5 и 5 (купена).

25. Гласникъ земалскогъ музеја Босни и Херцеговини. XXII и XXIII. (Подарена отъ музея).

26. Старинаръ. Бѣлградъ 1909 св. 2 (подаренъ).

27. Историята на сѣрбитъ. (На нѣмски) отъ К. Иречекъ (купена).

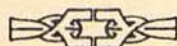
28. Восточная война 1853—1856 год. Отъ М. И. Богдановичъ I и II. (купена).

29, 30 и 31. *Sprawa i szcatkow Vladyslawa Varnenczyka*. Отъ проф. Т. Ст. Грабовски, *Warnenczyk*. Отъ Каз. Косински и илюстр. вѣстникъ „*Swiat*“ (св. 3 и 6). Подарени отъ проф. Грабовски.

32. Славянски свѣтъ. (На полски). № № 77 и 84. 1911. Подаренъ отъ проф. Грабовски.

33. Свѣтъ. (На полски) № 36. 1911. Подаренъ отъ Зорианъ.

34 и 35. Основные вопросы сръднѣазійской археологii и Сагабалъ. Отъ А. Калмыкова. (Подарени отъ автора).

V.

СПИСЪКЪ

на членоветъ на Варненското Археологическо Дружество

(до 1 февруари 1912 год.).

I. Почетни :

Н. Величество Царьтъ.

II. Редовни :

Н. Величество Царицата.

№ по редъ	Име и прѣзиме	Звание, занятие или чинъ
3	Абаджиевъ	зап. кап. лейт.
4	Аврамовъ Н. А.	зап. полков.
5	Ангеловъ Стоичко	упр. елек. инстал.
6	Ангеловъ М.	капитанъ
7	Андрѣевъ Д.	директоръ
8	Антоновъ Ст.	посрѣдникъ
9	Атанасовъ	окр. инженеръ
10	Апостоловски Б.	пар. друж.
11	Байчевъ А.	кореспондентъ
12	Балкански Ст.	техникъ
13	Банковъ Б.	комисионеръ
14	Беджанъ Ахм.	търговецъ
15	Бешковъ Ст.	гимн. учитель
16	Боевъ Т. Д-ръ	сѣдия
17	Боевъ Н.	търговецъ
18	Божиловъ Иорд.	пенс. гимн. учитель
19	Божковъ Л.	прист. инженеръ
20	Бойчевъ К.	аптекарь
21	Бончевъ	подполковникъ
22	Бончевъ П.	инженеръ
23	Бочевъ Н. Д-ръ	адвокатъ

№ по редъ	Име и прѣзиде	Звание, занятие или чннъ
24	Братоевъ Г. Г.	търговецъ
25	Бръчковъ З.	нар. прѣдстав.
26	Василевъ Павко	счетоводитель
27	Василевъ Ради	адвокатъ
28	Василевъ Ал.	индустриалець
29	Велчевъ Ат.	книжаръ
30	Велчевъ Влад.	инженеръ
31	Веновъ Ил.	директоръ (Русе)
32	Вучевъ	зап. капитанъ
33	Вълковъ М.	зап. генералъ
34	Ганчевъ	лейтенантъ
35	Ганчевъ Ст.	свещеникъ
36	Геновъ Ж.	търговецъ
37	Геновъ К.	„
38	Геновъ Ц.	учит. флот. у. ще
39	Генчевъ Хр.	гимн. учитель
40	Георгиевъ Авг.	землѣвладѣлецъ
41	Георгиевъ Станю	чиповникъ
42	Георгиевъ Д.	търговецъ (дѣскаръ)
43	Георгиевъ В.	бак. търговецъ
44	Георгиевъ Пер.	търговецъ-златаръ
45	Герчевъ Т.	търговецъ
46	Гиневъ Ан. Ив.	„
47	Гиркановъ Ст.	дир. рус. пар. д-во
48	Гочевъ В. П.	гимн. учитель
49	Гюлмезовъ Ив.	директоръ
50	Дабковъ Д.	архитектъ
51	Джаневъ Е. К.	фабрикантъ
52	Джеровъ П.	гимн. учитель
53	Димитровъ Г.	гимн. учитель
54	Добревъ Ил.	прѣдприемачъ
55	Добревъ Ганчо	прогим. учитель
56	Добревъ Д.	зап. кап. лейт.
57	Докторовъ Хр. Д-ръ	кар. лѣкаръ
58	Домусчиевъ Ив.	фабрикантъ
59	Дражевъ В.	адвокатъ
60	Драсовъ Вл.	сжд. слѣдователь

№ по редъ	Име и прѣзиде	Звание, занятие или чинъ
61	Дуковъ Н.	директоръ
62	Дяковичъ Ал.	адвокатъ
63	Евстатиевъ К.	книжаръ
64	Ейсвалдъ Д-ръ	герм. консулъ
65	Енчевъ Т.	търговецъ
66	Едрецовъ П.	адвокатъ
67	Жековъ Ж.	окр. управитель
68	Жековъ Ив.	ветер. лѣкаръ
69	Житаровъ Н. Ив.	търговецъ
70	Зафировъ З.	адвокатъ
71	Захариевъ Т.	общ. лѣсничей
72	Златаревъ Ст.	лѣкаръ
73	Ивановъ А.	книжаръ
74	Игнатовъ Ил.	пензионеръ
75	Икономовъ П.	гимн. учитель
76	Иовковъ Ас.	общ. счетоводитель
77	Ионевъ Добри	прогим. учитель
78	Иордановъ Мин.	
79	Калдиевъ Ив.	гимн. учитель
80	Каланджиевъ Ц.	дир. търг. уще
81	Камбуровъ Ан.	
82	Камхи Алб.	
83	Карагеоргиевъ К.	търговецъ
84	Канарски З.	
85	Каракашевъ В.	търговецъ
86	Карамихалевъ В.	адвокатъ
87	Каранджуловъ Г.	гимн. учитель
88	Квартирниковъ М.	„
89	Кенковъ Ат.	прѣдприемачъ
90	Кенковъ П. Д.	„
91	Кефсизовъ Ив.	учил. инспекторъ
92	Кирановъ Д.	прогимн. учитель
93	Киряковъ Н.	лозаръ
94	Клисифоровъ П. Д.	
95	Коларовъ Д.	пощ. начальникъ
96	Костакевъ Д.	търг. печатаръ
97	Коцевъ Хр.	прогимн. директоръ

№ по редъ	Име и прѣзиме	Звание, занятие или чинъ
98	Кръстевъ Ив.	гимн. учителъ
99	Ксаптовъ А. Д-ръ	адвокатъ
100	Кувеловъ В. Д-ръ	„
101	Къневъ Н.	адвокатъ
102	Кърджиевъ В. Д.	инженеръ
103	Лазовъ Д.	гимн. учителъ
104	Малевъ Кр.	прогим учителъ
105	Мановъ Ив. А.	комисионеръ
106	Маноловъ	лейтенантъ
107	Марколеско О.	фотографъ
108	Марчевъ Д. А.	инженеръ
109	Мечкаровъ Г.	техникъ
110	Минковъ И.	зап. капитанъ
111	Мянчевъ К.	директоръ
112	Мирски Кр.	адвокатъ
113	Михайловъ Я.	капитанъ
114	Миховъ М.	столаръ
115	Мѣдникаровъ	дир. глухон. у ще
116	Мутафовъ Д. Н.	секр. търг. камара
117	Найденковъ Я.	„
118	Налбаптоолу Али	„
119	Несторовъ А.	архитектъ
120	Николовъ Ив.	„
121	Новакъ А.	град. градинаръ
122	Някшевъ Т.	пенс. учителъ
123	Павлевъ Бончо	землѣвладѣлецъ
124	Пападоповъ Ор.	„
125	Паница Д. А.	„
126	Парасковъ В. Д-ръ	адвокатъ
127	Пасаревъ Г.	„
128	Пастуховъ Ив.	гимн. учителъ
129	Патамански Ат.	търговецъ
130	Петровичъ А.	„
131	Петровичъ П.	„
132	Пенчевъ Г.	прогимн. учителъ
133	Перелинговъ Д. Н.	адвокатъ
134	Петровъ Ат.	магазинеръ при флотата

№ по редъ	Име и прѣзиме	Звание, занятие или чинъ
135	Пейчевъ Бл.	прѣдприемачъ
136	Поповъ Бор.	кап. лейтенантъ
137	Поповъ Т.	сѣд. хот. „Парижъ“
138	Поповъ Вен.	нар. прѣдставитель
139	Поповъ Ив. К.	
140	Поповъ Лаз.	гимн. учитель
141	Поповъ Н.	адвокатъ
142	Поповъ М.	лейтенантъ
143	Поповъ Ст.	лѣкаръ
144	Поповъ Ст.	учитель (Шуменъ)
145	Прива Белардъ	дирек. фран. училище
146	Прѣпряновъ Ат.	общ. касиеръ
147	Радевъ Н.	техникъ
148	Радовъ Ив. К.	икономъ
149	Райновъ Б.	учитель
150	Райковъ Ст.	столаръ
151	Ралчевъ Д.	адвокатъ
152	Родевъ И.	инженеръ
153	Розенбергъ	зѣб. техникъ
154	Русевъ Р.	аптекарь
155	Севовъ В.	зап. полковникъ
156	Свобода А.	капелмайсторъ
157	Серафимовъ Д.	хлѣбаръ
158	Симеонъ Н. В. Пр.	митрополитъ
159	Смиловъ Г.	пенс. гимн. учитель
160	Ставревъ Н.	търговецъ
161	Стаменовъ Цв.	управ. Евксиноградъ
162	Стателовъ К.	пен. гим. учитель
163	Стойковъ Вас.	прѣдс. сѣда
164	Стойновъ Иосифъ Х.	инженеръ
165	Стойновъ Пар.	гимн. лѣкаръ
166	Стойновъ Влад.	гимн. учитель
167	Стойновъ Ив.	гимн. учитель
168	Табаковъ Н.	пам. фабрика
169	Табаковъ Г. Н.	посрѣдникъ
170	Тодоровъ Ил.	зап. полковникъ
171	Торомановъ К. И.	дипл. гор. геометръ

№ по редъ	Име и прѣзиме	Звание, занятие или чинъ
172	Тосбѣйкянъ Х.	
173	Тюлевъ Ст.	вет. лѣкаръ
174	Фарашовъ Ив.	лѣкаръ
175	Филовъ Я.	директоръ „Зора“
176	Хаджулиянъ А.	фотографъ
177	Хлѣбаровъ Т.	гимн. учитель
178	Холевичъ Зах.	землѣвладѣлецъ
179	Христакевъ В.	гимн. учитель
180	Христовъ Ил.	
181	Христовъ А. В.	търговецъ
182	Христовъ Ф.	
183	Цѣровъ Ив.	гр. кметъ
184	Чакаловъ Н.	капитанъ
185	Чакъровъ	гимн. учитель
186	Черешаровъ	капитанъ
187	Шиваровъ Б. П.	посрѣдникъ
188	Шиваровъ Сер.	чинов нар. банка
189	Янтовски Г.	адвокатъ
190	Шишковъ Н.	прѣдприемачъ
191	Шкорпилъ К.	гимн. учитель
192	Шкорпилъ Х.	пенс. гимн. учитель
193	Щрасеръ Иос.	техникъ флот.
194	Явашчиевъ Влад.	прѣдприемачъ
195	Явашчиевъ Ив.	притѣж. на воденица
Добричъ.		
196	Абаджиевъ Ж.	търговецъ
197	Друмевъ Н.	„
198	Поповъ Ст.	
199	Скопецъ А.	аптекарь
200	Цончевъ Ст. Р.	
201	Тошевъ Т.	адвокатъ
Каварна.		
202	Карамфиловъ Г.	
Провадия.		
203	Христовъ Я.	

№ по редъ	Име и прѣзиме	Звание, занятие или чинъ
	Бѣлоградчикъ.	
204	Сладкаровъ	капитанъ
	Русе.	
205	Начевъ Ив. Д-ръ	адвокатъ
	София.	
206	Станчовъ Д-ръ Н.	н-къ мин. вѣн. работи
	Цариградъ.	
207	Инокенти Софийски	ректоръ
	Краковъ.	
208	Грабовски Т. Д-ръ	професоръ
	Смирна.	
209	Седлачекъ Едв.	консулъ
III. Спомагателни членове.		
1	Арнаудовъ Хр.	учитель
2	Вакъвчиевъ Ив.	пен. гимн. учитель
3	Вѣлковъ	геометръ
4	Енчулеско Ив.	опер. инж. при прист.
5	Кирчевъ Хар.	служащъ
6	Константиновъ Иорд.	търговецъ
7	Малчевъ Илия	пош. чиновникъ
8	Петковъ Ст.	редакторъ
9	Поповъ К. В.	пров. пост. комисия
10	Райковъ Н.	комисионеръ
11	Савовъ Б.	прог. учитель
12	Спасовъ Л.	прѣдприемачъ
13	Самсаровъ Г.	геометръ
14	Шиваровъ А. П.	дограмаджия
	Каварна.	
15	Иордановъ Д.	чинов. пар. дружество
16	Манушевъ	директоръ
17	Неновъ Ст.	
18	Яманджиевъ П. А.	
19	Янакевъ Мих.	търговецъ

IV. Дописни членове:

1. **Г. Антоновъ** свещ. с. Кестричъ. 2. **Арнаудовъ С.** Варна. 3. **Богдановъ Р.** Варна. 4. **Бричевски Д. Ив.** Варна. 5. **Вълевъ Казака.** Рѣка Девня. 6. **Гиговъ Н. А.** Рѣка Девня. 7. **Добревъ Д.** с. Гебедже. 8. **Ивановъ Късж** Рѣка Девня. 9. **Кавалджиевъ Ил. Ст.** с. Гюндогду. 10. **Калчевъ Г.** Варна. 11. **Младеновъ Сим.** Варна. 12. **Николовъ К.** Варна. 13. **Патриковъ Щ.** Варна. 14. **Петровъ Г. Т.** с. Пашакъой. 15. **Савовъ Д. К.** свещ. с. Карахюсеинъ. 16. **Стаменовъ Д.** с. Аджемлеръ. 17. **Сърмаджиевъ Д. К.** Варна. 18. **Цицовъ Н.** свещ. с. Шабла. 19. **Балтаджиевъ Ст. С.** Рѣка Девня. 20. **Диковъ Г.** с. Куртъ-Тепе. 21. **Т. Минковъ** с. Градинарово. 22. **Патронски Р.** с. Суджаскьой.

Освѣтъ тѣзи членове има още 125 на които имената сж обнародвани въ прѣдишнитѣ отчети.

По право сж дописни членове основнитѣ учители и учителки въ окръга, свещеницитѣ, кметоветѣ, помощницитѣ имъ и секретарь бирници, всички 1270

Горѣпоменатитѣ членове 147

Всичко дописни членове 1417

1. Почетенъ членъ 1

2. Редовни членове 209

3. Спомагателни членове 19

4. Дописни членове 1417

Всичко членове до 1 февруарий 1912 г. 1646

СЪДЪРЖАНИЕ.

	стр.
I. Отчетъ за дѣйността на археологическото дружество	3
II. Разни съобщения	21
III. Подарени старини	33
IV. Касата	37
V. Библиотека	38
VI. Списъкъ на членоветъ	40

Издания на Археологическото Дружество въ Варна.

Намиратъ се за проданъ при варненския музей и въ кни-
жарницитѣ на Ат. Велчевъ и А. Ивановъ.

Извѣстия на Археологическото Дружество въ Варна.

I.

Сражението при Варна въ 1444 година.

(80 стр., 2 таблици и I образъ).

Цѣна 60 стот.

II.

Материали за изучване историята на гр. Варна и окрѣга.

(80 стр. и 2 таблици).

Цѣна 60 ст.

III.

Материали за изучване историята на гр. Варна и източна България.

(146 стр. и 2 таблици).

Цѣна 1 левъ.

IV.

Материали за изучване историята на гр. Варна и окрѣга.

(112 стр., 3 таблици и 5 образа).

Цѣна 1 левъ.

V.

Съдържание: I. Милиарни камъни отъ Русе (Бр. Шкорпилъ). II. Обса-
дата на Варна въ 1828 год. (лейт. Ганчевъ). III. Руско-турската война
въ 1828—1829 година (отъ Г. Димитровъ). IV. Спомени за Варна отъ
1875—1881 год. (отъ свещ. Хр. Върбановъ). V. Документи за Варна въ
архивата на С. Раковски (отъ Бр. Шкорпилъ). VI. Провадия (отъ Ико-
номъ Радевъ). VII. Балчикъ (отъ Бр. Шкорпилъ). VIII. Находка на сръ-
бърни тасове до гара Синделъ (Бр. Шкорпилъ). IX. Изгарянето на търгов-
ската патриаршеска библиотека (Г. Димитровъ). X. „Заяшка игра“ у доб-
ришките гагаузи (Д-ръ Хр. Докторовъ). XI. За гагаузитъ (И. Мановъ).

(съ 15 таблици).

ВАРНА-АЛАДЖА.

Пътни впечатления. Отъ Ил. Веновъ.

(24 страници и 1 таблица).

Цѣна 30 стот.

